

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍ VĚD

Institut politologických studií

Václav Kinský

EZLN a proměna mexické společnosti

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Václav Kinský**

Vedoucí práce: **PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

KINSKÝ, Václav. *EZLN a proměna mexické společnosti*. Praha, 2017. 53 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o indiánském povstání v Mexiku v lednu 1994. Práce nejprve shrnuje historii Mexika s důrazem na vývoj gerily. Dále se pak snaží charakterizovat zapatistické hnutí, jeho vnitřní složení a pohled z mezinárodního práva. K tomu uvádí základní oddělení gerily od teroristické organizace a od aktivistického hnutí. V další části přichází na řadu analýza vybraných dokumentů. Konkrétně to jsou První deklarace z Lakandonského pralesa, Druhá deklarace z Lakandonského pralesa, Revoluční zákony a jako poslední analyzuje Požadavky představené při zahájení jednání, 21. února 1994. Práce se zabývá celkovým rozbohem představených dokumentů a hlavním zkoumaným prvkem se stává problém utváření identity. S tím úzce souvisí přeměnu hnutí z tradičního rolnického na hnutí bojující za práva indiánských obyvatel.

Abstract

This dissertation is about an indian uprising in Mexico in January 1994. The work at first summarizes the history of Mexico and it's development of guerrilla. Then it tries to characterize Zapatista movement, it's internal structure and a view of an international law. Therefore it says basic differences between guerrilla, terrorist organization and activist movement. In another part I do an analysis of chosen documents. Specifically it's the first Declaration of the Lacandona jungle, second Declaration of the Lacandona jungle, Revolutionary laws and as last Requirements introduced at the beginning of the negotiation on 21 February 1994. The work deals with overall analysis of the presented documents and the main examined section becomes a problem with formation of identity. It's closely related with conversion movement from peasant movement to movement fighting for laws of indigenous habitants

Klíčová slova

Zapatova armáda národního osvobození, identita, Mexiko, Chiapas, Mayové, původní obyvatelé, rolníci

Keywords

Zapatista Army of National Liberation, identity, Mexico, Chiapas, Maya people, indigenous people, peasant

Rozsah práce: 89 150

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Václav Kinský

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svojí vedoucí práce za ochotu a velikou trvélivost. Dále bych pak rád poděkoval svým nejbližším za pomoc s korekturou a cenné rady.

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Teze bakalářské práce

EZLN a proměna mexické společnosti

Jméno: Kinský Václav

Předmět: Bakalářský seminář I.

Obor: Politologie a mezinárodní vztahy

Ročník: 2.

Akademický rok: 2014/2015

Datum odevzdání: 5. 6. 2015

PhDr. Malvína Krauzs Hladká, Ph.D.

Zaměření práce:

Tato práce se bude věnovat gerillovým skupinám v latinské Americe. Zejména pak v Mexiku a sousední Guatemale. Cílem této práce bude ověřit hypotézu, že přerod EZLN z militantní organizace na aktivistické hnutí, působící v médiích, hlavně pak v internetovém prostředí pomohl k prosazení jejich deklarovaných cílů.

Úvod do problematiky:

Latinská Amerika je oblast jižně od USA, zahrnující Mexiko a státy Střední a Jižní Ameriky. Tato oblast by se dala charakterizovat nestabilitou, způsobenou slabou vládou, velkým množstvím radikálních skupin, které často k prosazování svých cílů využívají zbraně. Tím se nám otevírá prostor pro vznik guerillových skupin.

Vše odstartovala Kubánská revoluce, která pro mnoho guerill znamenala ideologickou podporu, která někdy přerostla i v podporu vojenskou. Ač byl její vliv markantní, nebyl jediný. V jižní Americe je složení a ideologická orientace guerill velmi pestrá. (Pečínka: 1998) Většina skupin si své požadavky vynutila násilím, proto je případ EZLN tak výjimečný.

Zárodky EZLN se začaly formovat již v 70. letech 20. století, kdy se v Mexiko City objevila nevelká skupina *Frente Urban Zapatista* (FUZ), neboli Zapatova městská strana. Tato bojůvka, zaměřující se především na únosy měla však krátkého trvání, pouze mezi lety 1971-1972. Další si odkaz Emilia Zapaty vzala do názvu skupina *Ozbrojená revoluční fronta Emilia Zapaty* (FAREZ), která se proslavila v roce 1972 vraždou, tehdejšího západoněmeckého experta působícího při Organizaci pro výživu a zemědělství (FAO) a útokem na vojenský konvoj u města Acapulco v roce 1976. Poté jejich aktivita utichla.

Na scénu opět přicházejí v letech 1989-1990, kdy se objevily v horách v jednom z nejchudších mexických států, Chiapasu. Toto území je osídleno převážně indiány z kmene Mayů, kteří většinou nemají zájem spolupracovat s revolučními skupinami. Ale díky špatné ekonomické a sociální situaci indiánů a nájezdům “bílých gard” – označení pro soukromé ochranky bohatých majitelů pozemků, kteří útočili na indiánské osady, se Zapatistům podařilo mezi tyto indiány proniknout. Další důvod, proč se usadili zrovna ve státě Chiapas byla podpora právě od obdobných skupin z guatemalské strany hranice. Ta byla způsobena jednak občanskou válkou v Guatemale, která vytvářela velké množství uprchlíků do Mexika, kteří se tím dostali do ilegality a stávali se pak často novými rekruty. Dále existence obdobných skupin na guatemalské straně hranice mohla znamenat silnou podporu pro vznik EZLN.

V roce 1990 vydali Zapatisté prohlášení, že požadují svržení vlády a převzetí moci lidem. To nebylo vyslyšeno a tak 1.1.1994 skupina 2000 vzbouřenců, především z řad Mayů, obsadila [chiapaská](#) města [San Cristóbal de las Casas](#), [Ocosingo](#), [Altamirano](#), [Las Margaritas](#), [Chanal](#), [Oxctuc](#) a [Huixtla](#) a zcizila několik tun výbušnin. Ty poté použila na vybírání výpalného od projíždějících aut. Nakonec byli zatlačeni zpět do hor, ale bylo zahájeno vyjednávání. Od této doby začala nová etapa prosazování požadavků bez použití zbraní.

Další velký přelom přišel v roce 1996, kdy umírněné křídlo uspořádalo v San Cristóbalu *forum za lidskost*, kterého se zúčastnilo více než 4000, převážně levicově smýšlejících lidí z celého světa. Tím se na ně přenesla pozornost celého světa, kterou náležitě využili, hlavně díky jejich veliteli Marcosovi (s hodností subcomandante). Subcomandante Marcos se stal rázem globálním bojovníkem za práva indiánů a začal obsazovat přední stránky prestižních tiskovin.

Jednání s vládou probíhalo do roku 1997, než jej tehdejší prezident Ernest Zedilla přerušil. Téhož roku v prosinci přívrženci vlády strany PRI zavraždili 45 členů EZLN. Ani tato skutečnost nevedla k opětovnému použití zbraní a hlavní zbraní EZLN zůstala i nadále média a všeobecná lidová podpora. Jednání byla obnovena v roce 2001, kdy byl zvolen nový prezident Vicente Fox, který již nebyl člen PRI a byl ochoten tuto problematiku řešit.

EZLN má v dnešní době mnoho podporovatelů, hlavně levicového smýšlení. Jedním z největších podporovatelů se stala italská ska-punková kapela Banda

bassotti, která si vlajku Zapatistů (rudá hvězda na černém poli) převzala i jako svůj znak.

Cíle práce:

Mým cílem v této práci bude zkoumat účinnost tohoto hnutí vzhledem k jejich deklarovaným cílům a analýza jejich vlivu na současný stav Mexika. Zároveň se zaměřím na vývoj veřejného mínění. V této části se podívám na prospěšnost přerodu guerilly na aktivistické hnutí, její ohlas ve světové kultuře a tlak aktivistických skupin na mexickou vládu. Zároveň se také pokusím najít nějakou spojitost mezi Zapatistickým hnutím a demokratizací Mexika.

Osnova:

1. Úvod

- Základní informace o historickém vývoji a specifikách Mexika
- vysvětlení pojmu guerilla a odlišení od terorismu
- vývoj guerilly v Mexiku od Mexické revoluce a odkaz Emilia Zapaty

2. Teorie

- o fenomenu massmediálního tlaku a image-making

3. Metodologie

- analýza deklarovaných cílů a její proměna v průběhu jednání
- proměna cílů a rétoriky EZLN v rámci image-makingu

4. Historické okolnosti vzniku EZLN

- Problematika původních obyvatel a jejich situace
- Vstup Mexika do NAFTA a význam pro původní obyvatelstvo

5. Zvyšování zájmu o situaci v Mexiku

- aplikace teoretické části na případovou studii Mexika

6. Závěr

- dynamičnost této skupiny a její vliv na proměnu a fungování společnosti

Literatura:

AMPARÁN, Aquiles Chihu. The Construction of Collective Identity in the Discourse of the EZLN. Conference Papers -- American Sociological Association. 1-20, Aug. 13, 2005.

CLEAVER, Harry. Zapatistas!: documents of the new Mexican revolution (December 31, 1993-June 12, 1994). New York: Autonomedia, 1994. ISBN 978-157-0270-147.

CORTE IBÁÑEZ, Luis de la. Logika terorismu: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009, xxi, 321 s. Studijní texty (Doplněk), sv. 8. ISBN 978-802-0017-246.

GILBRETH, Chris, OTERO, Gerardo. Democratization in Mexico: The Zapatista Uprising and Civil Society. Latin American Perspectives, Vol. 28, No. 4.

HADDU, Miriam. Beyond the mask: image-making, resistance and photography in Chiapas. ISBN 10.3167/jrs.2012.120201. ISSN 10.3167/jrs.2012.120201.

[MCGREAL, Seamus](#). The Zapatista rebellion as postmodern revolution. Tamara [online]. 2006, 5(1/2): 54 [cit. 2015-06-04]. ISSN 15325555.

PARASCHIVESCU, Claudia. An Examination of the Zapatista Army of National Liberation (EZLN) and New Political Participation. Democracy & nature[online]. 2002, 8(1): 63 [cit. 2015-06-04]. ISSN 10855661.

PEČÍNKA, Pavel. Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 1998, 263 s. Studijní texty (Doplněk), sv. 8. ISBN 80-857-6596-9.

VELTMEYER, Henry. The Dynamics of Social Change and Mexico's EZLN. *Latin American perspectives* [online]. 2000, **27**(5): 88 [cit. 2015-06-04]. ISSN 0094582X.

Primární zdroje:

Zapatistas: What we intend to do now (parts 1 & 2) [online]. 2005 [cit. 2015-06-04]. Dostupné z: <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article832>.

Zapatistas: What we intend to do now (parts 3 & 4) [online]. 2005 [cit. 2015-06-04]. Dostupné z: <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article838>.

Zapatistas: What we intend to do now (parts 5 & 6) [online]. 2005 [cit. 2015-06-04]. Dostupné z: <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article830>.

Použité zkratky

CCRI – *Comité clandestino revolucionario indígena* (Tajný indiánský výbor)

CCRI-CG - *Comité clandestino revolucionario indígena-Comandancia General* (Generální štáb tajných indiánských výborů)

EPR - *Ejército Popular Revolucionario* (Lidová revoluční armáda)

EZLN - *Ejército Zapatista de Liberación Nacional* (Zapatova armáda národního osvobození)

FAO – *Food and Agriculture Organization of the United Nations* (Organizace pro výživu a zemědělství)

FAREZ - *Frente Armado Revolucionario Emilio Zapata* (Ozbrojená Revoluční fronta Emilia Zapaty)

FLN - *Fuerzas de Liberación Nacional* (Národně osvobozenecská armáda)

FUZ - *Frente Urban Zapatista* (Zapatova městská strana)

FZLN - *Frente Zapatista de Liberación Nacional* (Zapatova fronta národního osvobození)

GPG - *Grupo Popular Guerrillero* (Lidová gerilová skupina)

NAFTA – *North America Free Trade Agreement* (Severoamerická dohoda volného obchodu)

NGO – *Non-government organization* (nevládní organizace)

PdIP - *Partido de los Pobres* (Strana chudých)

Pemex – *Petroléos Mexicanos*

PRI - *Partido Revolucionario Institucional* (Institucionální revoluční strana)

USA – *United States of America* (Spojené státy americké)

Obsah

ÚVOD	17
1 HISTORIE MEXIKA	19
1.1 Historie gerily v prostoru Latinské Ameriky.....	20
1.2 Stručná historie EZLN	22
1.3 Limity práce	24
2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ EZLN	25
2.1 Gerila, aktivismus, nebo terorismus?.....	25
2.2 Vytváření identity a základy mayské společnosti	27
2.3 Uznání z pohledu mezinárodního práva	28
2.4 Vnitřní uspořádání EZLN	29
2.5 Hladiny analýzy dosahu EZLN	32
3 ANALÝZA DEKLAROVANÝCH TEXTŮ	33
3.1 Revoluční zákony z prosince 1993.....	33
3.2 První deklarace z Lakandonského pralesa	36
3.3 Požadavky u vyjednávacího stolu	38
3.3.1 Demokratizační požadavky.....	40
3.3.2 Zemědělské a průmyslové požadavky	41
3.3.3 Sociální zabezpečení a práva Indiánů	41
3.3.4 Petice indiánských rolnických žen	42
3.4 Srovnání revolučních zákonů a požadavků u vyjednávání.....	42
3.5 Druhá deklarace z Lakandonského pralesa.....	44
3.6 Porovnání prvních dvou deklarácí z Lakandonského pralesa	45
4 ZÁVĚR	46
5 POUŽITÁ LITERATURA	47
5.1 Primární literatura	47

5.2	Sekundární literatura	49
5.3	Online zdroje	50

Úvod

1. ledna 1994, v den kdy vešla v platnost NAFTA a celý liberální svět slavil, se v malém, chudém, mexickém státu Chiapas rozpoutala revoluce. Ozbrojenými revolucionáři bylo obsazeno několik chiapaských měst a za pomoci ukradeného dynamitu bylo od projíždějících aut vybíráno výpalné. Vláda na to reagovala nasazením ozbrojených složek a těm se během dvanácti dní podařilo zahnat Zapatisty zpět do Lakandonského pralesa, odkud původně přišli. To ale neznamenalo konec hnutí, naopak v průběhu dalších let hnutí nabíralo na síle.

Na tom měla velkou zásluhu média, která se o revoluci začala zajímat. Toho Zapatisté využili a podařilo se jim vytvořit síť podporovatelů, kteří vytvářeli konstantní tlak na vládu a ta byla nucena se vzbouřenci začít jednat. Zájem ze strany zahraničních médií postupně upadal, ale už byl položen základ pro vytváření sítí, což se hlavně díky internetu ukázalo jako velice účinná zbraň. Hnutí se v průběhu času proslavilo jako hnutí původních obyvatel. Mluvílo se o marginalizaci Indiánů, o několika stoletích útrap a bezpráví, kterým museli indiánští obyvatelé čelit ze strany „bílých utiskovatelů.“ Často se také hovoří o vlivu Zapatistického hnutí na demokratizaci mexické společnosti. Hnutí bývá považováno za „první postmoderní,“ což je způsobeno, že brzy po svém vzniku začali jako zbraně využívat média a hlavně internet. S tím bývá také spojován pojem „netwar.“

Ač jsou tyto metody velice zajímavé, tématem práce není jejich detailní rozbor. Tato práce se bude soustředit na Vznik samotného hnutí a jeho utváření do podoby, ve které jej známe dnes. O samotném hnutí bylo napsáno velké množství literatury a to i v českém jazyce. Samotné hnutí prošlo dlouhým vývojem už před rokem 1994, musely být navázány kontakty mezi jednotlivými členy, vytvořena struktura a hlavně ideologie, která by dokázala udržet hnutí pohromadě i za předpokladu dílčích neúspěchů. Samotná ideologie není rigidní faktor, ale transformuje se v průběhu celého vývoje hnutí. Spolu s tím se transformuje nejen hnutí, ale ovlivňuje i své podporovatele a v případě EZLN i podporovatele na druhé straně planety.

Od původního záměru, výzkumu vlivu na celou mexickou společnost jsem se v průběhu psaní této práce odchýlil. Zkoumání celospolečenského vlivu by bylo na rozsah této práce příliš složité, nebo by se tato práce stala příliš povrchní. Rozhodl jsem se proto zaměřit se především na samotné členy, kteří se stali základem pro

šíření této transformace. K tomu je potřeba zkoumat nejdříve historii samotných Indiánů na území Mexika a vytváření vazeb mezi členy této komunity. Tomu budu věnovat první část své práce. V další části se zaměřím na samotné hnutí jak z pohledu jeho vzniku a struktury, tak z vnějšího pohledu, který nám dá nahlédnout, jak jej mohla vnímat širší společnost. Díky charakteru tohoto hnutí nejen mexická, ale i celosvětová. I z toho důvodu se podívám na hnutí z mezinárodní úrovně. V tomto bodě se již budu odchylovat od původních cílů, kdy oproti původně zamýšlenému výzkumu a aplikaci massmediálního tlaku, který je směřován vně se zaměřím na utváření a proměnu identity, která se odehrává uvnitř hnutí.

V další kapitole k tomu využiji zapatistické komuniké, které podrobím analýze a kde budu pozorovat proměnné a dominantní znaky. Do kontrastu postavím dokumenty, které vznikaly před samotným povstáním a dokumenty, které byly sepsány až po zahájení revoluce. Základním rysem, pozorovaným ve všech dokumentech bude postavení původních obyvatel a jejich nároků. S tím souvisí výběr cílové skupiny, kterým jsou komuniké mířena. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl analyzovat „*Revoluční zákony*“, které mají podobný charakter jako požadavky na vládu představené při zahájení vyjednávání. Oba dokumenty představují vizi Zapatistů a jejich budoucí směřování. Tyto dokumenty poslouží k prozkoumání změny podoby, kterou na sebe Zapatisté berou a budou základem k ověření teorie, že hnutí nevznikalo původně jako indiánské. Výsledek budu ověřovat analýzou dalších dvou dokumentů. První deklarácí z Lakandonského pralesa a Druhou deklarácí z Lakandonského pralesa. Tyto dokumenty slouží k prezentaci a mají charakter stěžejních dokumentů. Díky tomu si ověřím, zda transformace proběhla jak na úrovni cílů, které jsou důležité pro vnitřní chod, tak i na úrovni prezentace, která je důležitá pro komunikaci s okolním světem.

Téma EZLN je poměrně dobře zpracováno a dá se najít hodně zdrojů. Nejdeme je i v české literatuře. Jako základní dílo, o které se budu v této práci opírat, jsem zvolil knihu Přemysla Máchy „*Plamínek v horách, požár v nížině*.“ Tato kniha podává komplexní obraz situace v mayských komunitách v Chiapasu a je výborným úvodem do celé problematiky zapatistického povstání. V teoretické části jsem dále využíval převážně amerických autorů, kteří mají k problematice Mexika geopoliticky blíže než čeští, nebo obecně evropští autoři.

Při samotném výzkumu jsem se zaměřoval hlavně na primární zdroje, přímo z pera Zapatistů. Právě díky nim jsem mohl pozorovat změnu, nezakreslenou dalšími

autory, kteří by později mohli ovlivnit výsledky celého výzkumu. V tomto duchu je potřeba se na celou problematiku dívat objektivně a kriticky. Proto i samotné primární zdroje z jejich oficiálních stránek je nutno brát s nadhledem a texty dávat do kontrastu s realitou státu Chiapas.

1 Historie Mexika

Mexiko je stát nacházející se v Latinské Americe, jižně od hranic USA. Ač leží v oblasti severní Ameriky, je charakterizován jako stát střední nebo Latinské Ameriky. Tyto státy se nacházejí od severních hranic Mexika na jih, v oblasti Karibiku a na území jižní Ameriky. Jejich společnou charakteristikou jsou jazyk a kultura, která vychází ze spojení tradic původního obyvatelstva a španělských kolonizátorů. Ti kolonizovali Mexiko v roce 1535, založením kolonie Nové Španělsko, s hlavním městem Ciudad de México. Na Španělsku získalo Mexiko nezávislost na počátku 19. století, ale rozsáhlá územní ztráta na severu území, po prohrané Mexicko-Americké válce (1846-1848), vrhla Mexiko do náruče francouzských kolonizátorů. Jejich vláda trvala pouze 3 roky, mezi lety 1864-1867. Samostatné Mexiko, v podobě jak jej známe dnes, vzniklo až revolucí vedenou Emiliánem Zapatou v roce 1910. Díky této revoluci, která přinesla více než milion obětí, se Emiliáno Zapata stal jednou z nejvýznamnějších osobností mexické historie.

Otázkou však zůstává, čím se Mexiko odlišuje od ostatních států Latinské Ameriky. Rozhodujícím faktorem, který odlišuje Mexiko od okolních států je objevení ropy v Mexickém zálivu. I díky tomu bylo Mexiko přizváno k uzavření Severoamerické dohody volného obchodu, neboli NAFTA, která znamenala průměrně zvýšení životní úrovně v Mexiku, čímž Mexiko překonalo ostatní státy Latinské Ameriky a podporovateli to bylo vnímáno jako vstup do skupiny vyspělých států Západního světa. Na druhou stranu byl kvůli ní zrušen článek 27 mexické ústavy, který chránil domorodé obyvatelstvo před vyvlastněním půdy.¹ Kvůli zrušení tohoto článku se na obranu domorodých obyvatel postavila EZLN a 1. ledna 1994 vyhlásila válku mexické vládě. Na počátku se mohlo zdát, že je to jen další

---

¹ KELLY, James J., "Article 27 and Mexican Land Reform: The Legacy of Zapata's Dream" (1994). S. 543.

bezvýznamná bojůvka, která bude potlačena a vymazána z historie, ale nakonec se ukázalo, že jejich taktika je mnohem úspěšnější a umožnila jim přežít až do dnešní doby, kdy mají stále možná miliony podporovatelů po celém světě.

1.1 Historie gerily v prostoru Latinské Ameriky

Latinská Amerika proslula svými revolučními tendencemi. Po celé Latinské Americe se objevují různé revoluční gerily, které mají především levicové směry. Jedná se o marxistické, stalinistické, maoistické, socialistické a další. Při pročítání literatury o gerilách střední a jižní Ameriky přijdete na to, že je docela obtížné se v nich vyznat, jelikož stejní lidé zakládali neustále nové a nové bojůvky, které se lišily často jen v názvu a proklamovaných heslech.²

Mezi významnější v rámci Mexika patří například *People's Guerrilla Group* (GPG), která působila v letech 1963-1965 v mexickém státě Chihuahua. 23. září 1965 podnikla nezdařený útok na mexickou vojenskou základnu, kde padla většina jejich velitelů. Mohlo by se zdát, že jde o bezvýznamnou skupinu, ale mnohé další hnutí a organizace převzaly jejich odkaz, takže se svým způsobem zapsali do historie.³

Další gerilou, která čerpala z jejich odkazu je „*Strana chudých*“ (PdIP - *Partido de los Pobres*). Tato guerila působila koncem 60. a v první polovině 70. let 20. století. Opět se jednalo o levicovou (ne však marxistickou, kterých byla v té době většina, ale o socialistickou) polomilitantní organizaci, která působila v horách na území státu Guerrero. Proslavila se únosy třech lidí, někteří byli blízcí přátelé tehdejšího prezidenta Luise Echeverriho. Také byli obviněni ze sestřelení helikoptéry a zabití guerrerského guvernéra Pérezze.⁴ Po únosu senátora Figueroye v květnu 1974 a jeho pozdějším propuštění začaly silné represe vůči PdIP, při kterých byla zabita většina vůdců. Skupina se potom rozpadla a jejich aktivita tím skončila.

---

² PEČÍNKA, Pavel. „*Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky*“. Brno: Doplněk, (1998).

³ HERNÁNDEZ, Rangel. „*La Liga Comunista 23 de Septiembre 1973 - 1981. Historia de la Organización y sus Militantes*“ Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo, Instituto de Investigaciones Históricas, (2011).

⁴ DOYLE, Kate., „*The Dawn of Mexico's Dirty War*“. <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB105/> (staženo 15.5.2017).

Jako další významnější skupina byla EPR, nebo-li „*Ejército Popular Revolucionario*“, což v překladu znamená lidová revoluční armáda. Ta vznikla v roce 1996 a přežila až do dneška. Asi nikoho nepřekvapí, že se opět jedná o levicově zaměřenou gerilu. Tato skupina vyjadřovala silnou podporu EZLN, ale kvůli její činnosti ve státě Chiapas v letech 1996-1997, se od nich EZLN ve svých komuniké distancovala.⁵ Na rozdíl od umírněné EZLN šlo totiž o radikální skupinu, u které nebyly výjimkou útoky na policejní a vojenské patroly. Nejúspěšnější útok se jim podařil na konci srpna 1996, kdy zahájili útok v různých mexických státech na policejní jednotky a celkem zabili 18 policistů a další desítky zranili. V novém miléniu je proslavily nejvíce útoky na společnost Pemex, kde útočili hlavně na ropovody.⁶

EZLN nebyla ani první organizací, která si vzala za svůj odkaz Emilia Zapaty, jehož popularita u běžného lidu předurčila jeho odkaz ke zneužívání bojem maskovaným za práva chudých a sociálně slabých. První skupina s jeho jménem v názvu se začala formovat již v 70. letech 20. století, kdy se v Mexiko City objevila nevelká skupina *Frente Urban Zapatista* (FUZ), neboli Zapatova městská strana. Tato bojůvka, zaměřující se především na únosy měla však krátkého trvání, pouze mezi lety 1971-1972. Další si odkaz Emilia Zapaty vzala do názvu skupina *Ozbrojená revoluční fronta Emilia Zapaty* (FAREZ), která se proslavila v roce 1972 vraždou tehdejšího západoněmeckého experta, působícího při Organizaci pro výživu a zemědělství (FAO) a útokem na vojenský konvoj u města Acapulco v roce 1976. Poté jejich aktivita utichla.

Další organizací, která sice nedosáhla žádných větších úspěchů, ale stala se základním kamenem pro vznik EZLN byla FLN (*Fuerzas de Liberación Nacional*). Založena byla v roce 1969 a aktivní byla až do roku 1981, poté odešli někteří její členové, mimo jiné i Marcos, do Lakandonského pralesa, získat podporu pro své akce u místních Indiánů.

---

⁵ WEINBERG, Bill. „*Homage to Chiapas: the new Indigenous struggles in Mexico*“. New York: VERSO, (2000).

⁶ „*Mexico rebels claim oil attacks*“ BBC news. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6290222.stm> (staženo 15.5.2017)

1.2 Stručná historie EZLN

Spojitost mezi ostatními skupinami hlásícími se k odkazu Emilia Zapaty a EZLN je však velice nepravděpodobná. Podle četných prohlášení ze strany EZLN se začíná jejich historie psát od roku 1983. Zde se rozchází verze Zapatistů a oficiální verze mexické vlády. Jisté je pouze to, že od roku 1983 začaly jejich snahy proniknout mezi indiánské kmeny v chudém státě Chiapas. Toto území je osídleno převážně Indiány z kmene Mayů, kteří většinou nemají zájem spolupracovat s revolučními skupinami.⁷ Ale díky špatné ekonomické a sociální situaci Indiánů a nájezdům “bílých gard” – označení pro soukromé ochranky bohatých majitelů pozemků, kteří útočili na indiánské osady, se Zapatistům podařilo mezi tyto Indiány proniknout. Další důvod, proč se usadili zrovna ve státě Chiapas, byla podpora právě od obdobných skupin z guatemalské strany hranice. Ta byla způsobena jednak občanskou válkou v Guatemale, která vytvářela velké množství uprchlíků do Mexika, kteří se tím dostali do ilegality a stávali se pak často novými rekruty. Dále existence obdobných skupin na guatemalské straně hranice mohla znamenat silnou ideologickou i materiální podporu pro vznik EZLN. Mezi mayské Indiány pronikali skrze humanitární činnost a získali si tak jejich důvěru. Nutno však podotknout, že u Indiánů neexistuje nic jako společná indiánská, nebo mayská identita a vazby jsou pouze v rámci jednotlivých kmenů, založených na rodinných vazbách.

Na konci roku 1993 vydali Zapatisté první prohlášení, kde představili svůj plán revolučních zákonů. Obsahu se budeme věnovat v další kapitole, prozatím stojí za zmínku, že byl pravděpodobně dost ovlivněn ideologií FLN a nejspíše byl sepsán už dávno před rokem 1993. 1.1.1994 vešla v platnost smlouva NAFTA a jako odpor proti ní skupina 2000 vzbouřenců, především z řad Mayů, obsadila chiapaská města San Cristóbal de las Casas, Ocosingo, Altamirano, Las Margaritas, Chanal, Oxcutuc a Huixtla a zcizila přes tunu a půl dynamitu společnosti Pemex. Ty poté použili na vybírání výpalného od projíždějících aut. Po několikadenním ozbrojeném konfliktu s vládními silami byli Zapatisté zatlačeni zpět do hor, ale bylo zahájeno vyjednávání. Od této doby začala nová etapa prosazování požadavků bez použití zbraní. Původní násilné akce měly pouze přilákat pozornost médií a donutit vládu, aby se situací chudých indiánských rolníků začala zajímat.

---

⁷ PEČÍNK, Pavel. „Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky“. Brno: Doplněk, (1998).

EZLN si rychle získala popularitu v kruzích levicových intelektuálů po celém světě, hlavně díky moderním médiím, zejména internetu, který dokázal jejich komunikaci okamžitě přenést do celého světa. Stejně rychle jako k vládě. Proto, když se Mexický prezident, Carlos Salinas de Gortari, dozvěděl o dění v Chiapasu, už o něm věděl celý svět, což mu částečně svázalo ruce. Zároveň média, která se právě díky NAFTA dívala na Mexiko se rychle přesunula do Chiapasu a pozorovala vývoj situace. To donutilo prezidenta zasednout se Zapatisty k jednacímu stolu a začalo první kolo jednání. To bylo nakonec neúspěšné a pokroku došlo až za jeho nástupce Ernesta Zedilla, kdy byly 16. února 1996 podepsány smlouvy ze San Andrés.

Jednání s vládou probíhalo do roku 1997, než jej tehdejší prezident Ernest Zedilla přerušil. Téhož roku v prosinci radikální přívrženci vládní strany PRI zavraždili 45 podporovatelů EZLN, mezi nimi byly i děti a těhotné ženy. Tento čin vstoupil do dějin jako Actealský masakr.⁸ Ani tato skutečnost nevedla k opětovnému použití zbraní a hlavní zbraní EZLN zůstala i nadále média a všeobecná lidová podpora. Jednání byla obnovena v roce 2001, kdy byl zvolen nový prezident Vicente Fox, který již nebyl členem PRI a od začátku se profiloval jako člověk, který je ochoten tuto problematiku řešit. Jeho způsob řešení však nebyl v souladu se smlouvami ze San Andrés, takže EZLN ukončilo jednání a zavedlo v Chiapasu systém „*autonomních obcí*“, kde částečně implementovali svůj program. To se událo bez podpory vlády, ale za pomoci mezinárodních nevládních organizací.

V roce 2005 Zapatisté připravili akci s názvem „*La otra campaña*“,⁹ česky jiná kampaň. Ta měla za úkol vytvořit solidární síť anti-globalizačních hnutí po celém Mexiku. V té době už existovala mezinárodní sociální síť podporovatelů.

---

⁸ DOYLE, Kate. Breaking the Silence. *National Security Archive Electronic Briefing Book No. 283*. <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB283/index.htm> (staženo 15.5.2017).

⁹ „*La otra campaña*“, EZLN Archivo. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/category/la-otra-campana/> (staženo 15.5.2017)

1.3 Limity práce

Jako mnoho revolučních skupin se i Zapatisté pokusili provést ozbrojenou revoluci, která jim také nevyšla. Prokázali však flexibilitu, když se dokázali transformovat na aktivistické hnutí, které ovlivňuje veřejné mínění skrze massmediální prostředky. Stali se tak první revoluční skupinou využívající takovou strategii. To nám umožňuje skvělou příležitost nahédnout, jak vznikají v dnešní době podobná hnutí a jak se vytváří sítě skupin, vyznávající kritické teorie. Na druhou stranu si musíme stále uvědomovat, že v Mexiku na konci 20. století a hlavně pak začátku století 21. nebyli Zapatisté tím nejsilnějším hlasem, který určoval následné směřování Mexika. V první řadě je tu NAFTA, která skrze spolupráci s ostatními severoamerickými národy zajišťovala určitou koordinaci, která přes obchod začala prostupovat celou společností až do nejvyšších pater.

Dalším významným hybatelem společnosti se stal rozpad Sovětského svazu, který významným způsobem ovlivnil všechny státy, ve kterých bylo silné zastoupení levicově zaměřeného myšlení. Ve spojitosti se vstupem do NAFTA se Mexiko otevírá liberálním demokraciím severní Ameriky.

Další neméně významnou roli hrály drogové kartely, které naopak vyvolávají strach a napětí ve společnosti. Narozdíl od Zapatistů mají mnohem větší dosah, a to nejen díky svému financování z drogových obchodů, ale i díky faktu, že si mohou dovolit početnější a lépe vyzbrojenou armádu, která chrání jejich zájmy a vyvolává teror po celém území, které ovládají.¹⁰

Dalším limitem, která ovlivňuje rozsah této práce je množství vydaných textů. Zapatisté za dobu své existence vydali několik stovek textů různých druhů. Dalšími zdroji textů, které sdílejí zapatistické myšlení jsou z jejich politické frakce, neboli FZLN, a také z autonomních zapatistických obcí. Pro účely této práce se postačí zaměřit na několik zásadních dokumentů z doby jejich vzniku, které nejvíce ovlivnily transformaci hnutí a vytvořily tak úplně nový způsob boje, který bývá označován za postmoderní revoluci.¹¹

Tato práce bude zaměřena na analýzu prvních vydaných dokumentů, neboli *Revoluční zákony*, dále na *První deklaraci z Lakandonského pralesa*, požadavky se

---

¹⁰ MOLZAHN, Cory, Viridiana RIOS a David A. SHIRK. „*Drug Violence in Mexico: Data and Analysis Through 2011*“

¹¹ LIPPENS, R. „The Imaginary of Zapatista Punishment and Justice: Speculations on the 'First Postmodern Revolution'“. Sage journals. (2003).

kterými přišli k jednacímu stolu a *Druhou deklaraci z Lakandonského pralesa*. S tím souvisí i omezená možnost výzkumu. Skrze texty sepsané Zapatisty můžeme pozorovat proměnu jejich identity, která je pouze povrchní. Zapatisté si vytvářejí image bojovníků za práva původních obyvatel, což je sice do značné míry ovlivňuje a mění jejich identitu, ale stále to zůstává způsob komunikace s vnějším světem.

2 Teoretické vymezení EZLN

2.1 Gerila, aktivismus, nebo terorismus?

V současném mediálním prostředí je velmi časté klasifikovat činy alespoň částečně spojené s násilím za teroristické. To je způsobeno hlavně tím, že terorismus je velmi široký pojem a nemá jasnou definici, a proto i jeden čin může být považován za teroristický a v jiném zdroji jej můžeme vidět označený jako aktivistický, nebo jako partizánskou akci. Hodně záleží na ideologické orientaci autora. Při objektivním výzkumu bychom se neměli nechat ovlivnit subjektivním názorem jednotlivce, který může mít tendenci tyto věci zjednodušovat podle cílové skupiny, které je text určen. Média jsou dnes marketingové subjekty a jsou tedy, alespoň v určité míře, závislé na počtu čtenářů. Na druhou stranu, slovo terorismus je odvozeno od slova „*terror*“, čili strach. A tedy každý čin vyvolávající u jiného strach, může být označen za terorismus. A strachu u ostatních můžeme dosáhnout velice jednoduše, mnohdy na to stačí vyhrožování.

Jak jsem již psal v minulé kapitole, bylo tomu tak i u Zapatistů. V roce 1994 byla chiapaská města San Christóbal de las Casas, Ocosingo, Altamirano, Las Margaritas, Chanal, Oxctuc a Huixtla obsazena vzbouřenci, kteří navíc ukradli ropné společnosti Pemex přes 1500 kilogramů dynamitu. Ten využili k vybírání výpalného od okolních aut. Navíc po únosu chiapaského guvernéra, který byl také formou nátlaku pomocí strachu, bychom mohli bez ohledu na okolnosti určit EZLN jako teroristickou organizaci. Nutno ještě podotknout, že v této etapě jejich vývoje přišlo o život přes 150 lidí.¹²

---

¹² MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

Maxmilián Strmiska to definuje slovy

„Politický terorismus představuje politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu (způsob, strategii) víceméně systematického používání násilí (nejčastěji ozbrojeného násilí, záměrně nerespektujícího válečné konvence), jejímž hlavním cílem je dosažení určitého psychického efektu svým dosahem obvykle překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku, efektu, vzhledem k jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední fyzický účinek násilné akce druhořadý. Organickou součástí tohoto efektu je moment zastrašování, terorizování cílového publika nebo alespoň určitého sektoru cílového publika, což ovšem neznamená, že se jedná o součást jedinou a nezbytně dominantní.“¹³

Z této definice můžeme vyvodit, že v určité fázi vývoje se zapatistické hnutí uchýlovalo i k násilným technikám, aby si tak vynutilo vyjednávání. Násilné techniky však nepáchají pouze teroristické skupiny, ale také různé gerily, konvenční armády a občas i aktivistická hnutí k nim sklouznou.

Konvenční armáda je díky dlouhé historii celkem jednoduše vymežitelná, ať už jde o velikost, o legitimitu nebo o cíle jejích útoků. Horší je to u gerily, která je velikostně někde mezi konvenční armádou a teroristickým hnutím. Její taktiky jsou také někde mezi. Gerily se zaměřují jak na vojenské, tak i na civilní cíle, jako například infrastruktura, nebo jako v případě EZLN může jít o rádia nebo další důležité komunikační prostředky. Je tedy složité určit povahu hnutí/jednotky podle cílů. Mnohem snadnější je charakterizování podle válečné zóny. Boj konvenční armády je geograficky rozeznatelný, gerily se převážně zaměřují pouze lokálně na určitý region, ve kterém navíc většinou žijí. Naopak teroristické skupiny nemají jasně ohraničené válečné zóny a jejich útok může přijít v podstatě odkudkoliv. Tomu odpovídá i fakt, že teroristé většinou vypadají jako běžní civilisté, na rozdíl od geril, které se snaží se profilovat jako armádní jednotka a přizpůsobují tomu i vzhled.¹⁴

Co se týče aktivismu, tak Oxfordský slovník jej definuje jako:

---

¹³ STRMISKA. „Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích“. Brno. Masarykova univerzita, (2001). S. 14.

¹⁴ MAREŠ, Miroslav. „Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii“. Obrana a strategie, Brno. (2004), roč. 4, č. 1., S. 19-32.

„Politiku, nebo akci, která využívá intenzivní kampaně k dosažení politických či společenských změn.“¹⁵

Jak vidíme, ani při použití vymezení jednotlivých druhů organizací, nemůžeme přesně Zapatisty zařadit a vyhnout se tak subjektivní kritice z druhé strany. Musíme zmínit, že proběhla tranzice z hnutí, které bylo na pomezí gerily a teroristické organizace na aktivistické hnutí. Tento bod je velice důležitý, protože se tím zrodila nová forma postmoderní revoluce.¹⁶ Postmoderní ji lze nazývat, protože místo klasických revolucí a převratů, které známe i z naší nedávné historie, využívá média, skrze které se snaží pomocí massmediálního tlaku donutit vládu splnit její požadavky. Bojiště se přenáší z reálného světa do světa virtuálního. Své podporovatele má po celém světě. Komunikace se svými členy a podporovateli je díky internetu téměř okamžitá a probíhá paralelně s komunikací se svým nepřítelem, tedy vládou. Jejím nejsilnějším spojencem se stávají nevládní mezinárodní organizace, které vytvářejí tlak na vládu. Ta má pak víc svázané ruce a je nucena usednout k jednacímu stolu. Přesto je EZLN stále uniformovaná a ozbrojená a podle svých slov zůstává i nadále armádou. Všechny tyto prvky a mnohé další bychom u EZLN našli, nelze je tedy zaškatulkovat do jedné skupiny. EZLN se stávají novou formou gerily, která tu v minulosti ještě nebyla.

2.2 Vytváření identity a základy mayské společnosti

Fakt, že Mayové se nikdy nepovažovali za homogenní společnost, nám dává skvělou příležitost nahlédnout jak vůbec vzniká národní cítění nebo příslušnost k určitému národu, v našem případě Mayskému národu. Ernest Gellner ve své knize „*Nations and nationalism*“ soudí, že národní cítění vzniká při přechodu z agrární komunity na průmyslovou společnost, ve které se vytváří síly požadující politicky definovaný stát, který může vytvořit členství, čerpání znalostí a ocenění společné kultury.¹⁷ Pokud se bavíme o mayské společnosti v souvislosti se zapatistickým povstáním, máme na mysli politickou identitu, ne sociologickou identitu. Vnitřní

¹⁵ „activism definition“. *Oxford dictionary*. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/activism> (staženo 15.5.2017).

¹⁶ BURBACH, Roger., „*Globalization and postmodern politics: from Zapatistas to high tech robber barons*“. Pluto Press, (2001).

¹⁷ GELLNER, Ernest André., „*Národy a nacionalismus*“. Praha: J. Hříbal, (1993).

uspořádání EZLN jim dává možnost jako jednotlivé kmeny spolu vycházet, ale stále zůstávají především členy svých kmenů. Členění náleží pak hlavně jazykovým skupinám. Díky vysoké ngramotnosti je jazyk hlavním dělícím prvkem mezi jednotlivými kmeny. A mayských jazyků se na území Chiapasu a dále pak na území celého Mexika dají najít desítky.¹⁸ Zatím se tedy nepodařilo vytvořit národ, který by odpovídal Gellnerovu vyjádření národa, nevzniká nám žádný homogenní celek, který by byl založen na společných pilířích, jako jsou jazyk, kultura a historie. Vzniká nám ale heterogenní celek, který má společné politické cíle. Tento celek se pak stává občanskou společností. Zároveň v době modernity začínají Indiáni přejímat západní vzory, jak v oblečení, tak i ve zvycích. Tradiční kultura se proto rychle vytrácí a ztrácí tak na síle, která udržovala jednotlivé kmeny pohromadě.¹⁹ Dalším krokem k vytvoření občanské společnosti byla velká migrace Indiánů za prací a vytváření kosmopolitních měst, jako je například San Cristóbal, kde se jednotlivé kultury setkávaly a postupně zeslabovaly.²⁰ Zapatistické povstání a s ním příchozí změna vnější identity bylo jen vyvrcholením kulturního úpadku a touhou po změně jejich zoufalého stavu.

2.3 Uznání z pohledu mezinárodního práva

Ve světě se odehrávají desítky, možná stovky konfliktů, ale každý je částečně výjimečný svoji povahou, rozsahem, nebo způsobem bojů. První pokusy nějak institucionalizovat povahu válečného konfliktu a následného uznání začaly ve druhé polovině 18. století, kdy evropské mocnosti musely nějakým způsobem zaujmout postoj k separatistickým snahám severoamerických kolonií.²¹ Bylo rozhodnuto, že aby povstalecké vojsko bylo uznáno za bojující stranu je nutné, aby byly splněny tři základní podmínky:

1. závažnost konfliktu přesahující lokální nepokoje, která vede k vyhlášení válečného stavu

---

¹⁸ „Indigenous languages in Mexico“. *Mexconnect*. <http://www.mexconnect.com/articles/3689-indigenous-languages-in-mexico> (staženo 15.5.2017).

¹⁹ NEČASOVÁ, Tereza. „*Proměny Mayské kultury*“. Praha, 2007. Univerzita Karlova.

²⁰ MÁCHA, Přemysl. *Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*. Brno. (2003).

²¹ FOSTER HALABI, Sam. „Traditions of Belligerent Recognition: The Libyan Intervention in Historical and Theoretical Context“. *American University International Law Review*. S. 328.

2. zabrání podstatné části území, nebo státu a ustavení správního aparátu

3. dodržování válečného práva a odpovědnost vedoucích subjektů za případné porušování

Status uznání byl závazný a mohl jej provést buď samotný stát, na jehož území rebelie probíhala, nebo třetí strana, která byla vázána podmínkou neutrality a nemohla pak již do konfliktu zasahovat. Uznání fakticky znamená přenesení odpovědnosti za své jednání na samotné rebely, bylo jim uznáno označení za bojující stranu a při zajetí byli považováni za válečné zajatce a podle toho s nimi mělo být zacházeno.²² Se statusem uznání za bojující stranu se také váže pojem uznání za povstalce. Odlišností je uznání pouze humanitárního práva a zařazení bojující strany jako dílčí subjekt mezinárodního práva. Mohli by tak uzavírat dohody s ostatními subjekty mezinárodního práva.²³

V dnešní době je tento status již zastaralý a de facto se nevyužívá. Pro Zapatisty to ze začátku jejich povstání byl důležitý bod. Otevírala by se jim de jure možnost získání mezinárodních spojenců a jejich síť by nebyla omezená pouze na NGO. Zároveň by se na ně při zajetí vztahoval status válečných zajatců.

2.4 Vnitřní uspořádání EZLN

Na začátku této kapitoly je důležité si uvědomit, že Mayové nemají společnou identitu²⁴ a mnohé kmeny spolu dodnes válčí, nebo mezi nimi neexistují vazby, které by umožnily vytvořit společnou organizaci, natož se dohodnout na společném programu. Zároveň mezi nimi jsou velké jazykové rozdíly a i díky obrovské ngramotnosti uvnitř komunit není ani španělština univerzálním jazykem, kterým by se domluvili.

Na základě těchto rozdílů dnes můžeme určit jednotlivé mayské kmeny na území Chiapasu. Mezi ty nejsilněji zastoupené patří kmen *Tzotzil*, *Tzeltal*, *Tojolabal* a

---

²² AZAROV, Valentina, BLUM, Ido. Belligerency. In RÜDIGER, Wolfrum. „The Max Planck Encyclopedia of International Public Law“. Volume I. New York: Oxford University Press, (2012), S.878-879.

²³ BÍLKOVÁ, Veronika. „Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu“. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007, s. 42.

²⁴ CASTAÑEDA, Quetzil E. Castañeda. „We are not indigenous“. *The Journal of Latin American Anthropology*. <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic653609.files/Maya%20Identity%20in%20Yucatan.pdf> (staženo 15.5.2017).

Ch'ol. Vše uvnitř kmenů funguje na základě kmenových vazeb a přísné hierarchii. Tato hierarchie, stejně jako kultura byly postupným vývojem částečně narušeny, ale byla by chyba se domnívat, že už nadále neexistují. Pouze v kosmopolitních městech, jakým je například San Cristóbal de las Casas se utváří nová identita, která je ale založena spíše na příslušnosti k zemědělské třídě než k mayskému etniku.

Jak také popisuje *Marcos*, začátky Byly pro Zapatisty nesmírně těžké. Museli se nejdříve naučit přežít. Naučit se od indiánů lovit, naučit se respektovat jejich zvyky, kulturu a etnické rozdělení. K tomu všemu bylo potřeba vytvořit určitou strukturu hnutí, ideologické zakotvení, které by bylo možné skloubit s indiánskými tradicemi a způsoby. Další nepříjemností, která ohrožovala další přežití EZLN byla existence mnoha dalších organizací, které spolu soupeřily o členskou základnu. Existovaly také boje uvnitř hnutí, a to boje o vedení. Ačkoli to EZLN popírá, *John Womack* se domnívá, že tyto boje museli proběhnout i uvnitř EZLN a *Marcos* z nich vyšel jako vítěz.²⁵ Je důležité připomenout, že také učil v mayských vesnicích číst a psát. Jelikož panovala velká negramotnost, tak i toto mu pomohlo v přístupu do mayských komunit. Do vedení také dosadil velké množství Mayů a i organizační strukturu se snažil přiblížit původním zvykům a rozhodovacím mechanismům.²⁶

Vytvoření struktury byla další velká výzva pro EZLN, protože mnohé jiné hnutí právě toto zničilo. Vnitřní boje byly mnohdy silnější než boje proti nepřítelům a zapříčinily následný rozpad. EZLN se tomu snažila vyhnout tím, že zavedla princip přímé demokracie inspirovaný tradičními způsoby vlády v indiánských komunitách.²⁷ Kvůli existenci etnických rozdílů a různých zvyklostí jsou základním kamenem politické organizace „*autonomní vesnice*“,“²⁸ které si vybírají své zástupce, které posílají do „*Tajných indiánských výborů*“ (CCRI). Jako pojistka zde slouží, že mohou být kdykoliv odvoláni na žádost spoluobčanů a nemají tedy žádné volební období. Tajných výborů je podle jazykových skupin 6 a mají počet členů podle velikosti populace jež zastupují, to odpovídá 16-40ti členům.²⁹

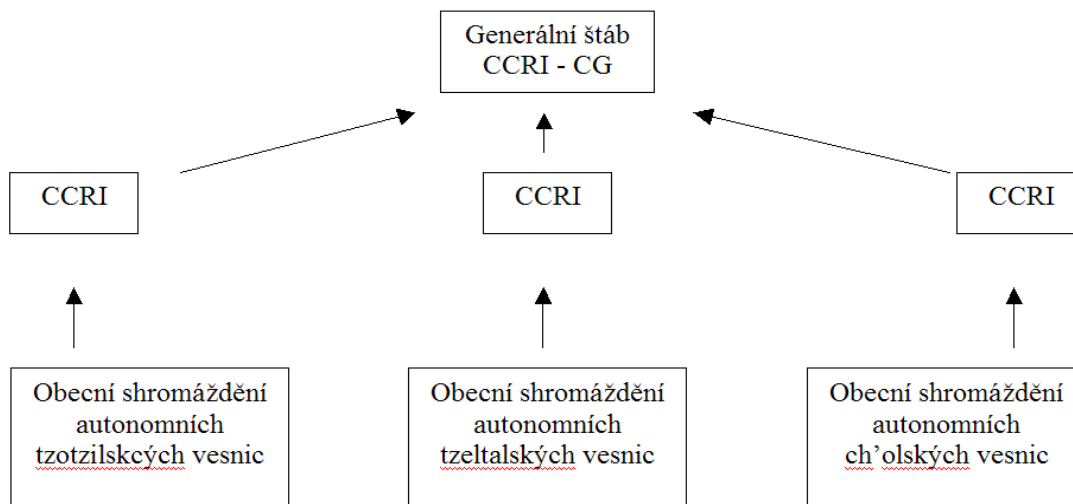
²⁵ WOMACK, John. „*Rebellion in Chiapas: an historical reader*“. W.W. Norton, (1999).

²⁶ MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

²⁷ tamtéž

²⁸ Jedná se o obce, které odmítají poslušnost centrální vládě a raději se podílejí na organizaci Zapatistické organizace. Z Mexické revoluce si ponechaly název *Aguascalientes*, což vyjadřuje spojení s odkazem *Emilia Zapaty*.

²⁹ MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

Zdroj: MÁCHA, str. 99

Z předchozího schématu je patrné, že Generální štáb CCRI se skládá přímo z mayských vůdců. Odhalit identitu členů je však velice náročné, mnohdy i nemožné. Členové si zakrývají tváře lyžařskými maskami, nebo šátky a pokud si je sundají, jsou k nerozeznání od jakéhokoliv jiného rolníka.³⁰ Podle tvrzení zapatistických vůdců by vedení mělo být čistě mayské a *ladinos*,³¹ jako je například i *subcomandante Marcos*, slouží nanejvýše jako poradci. Konkrétně *Marcos* slouží také jako mluvčí. Jeho osoba byla však pro formování a život celého hnutí zásadní a nepostradatelná. Je to právě on, kdo získává pozornost mezinárodních médií a levicových intelektuálů. Je schopen se vyjadřovat k věcem o kterých běžný mayský rolník nemůže mít dostatek informací, jako je například válka v Kosovu.³²³³

Další důležitou věcí jsou zbraně. Zapatisté vzešli z nejhudší části populace a otázka získávání zbraní bez financování jiným subjektem je přinejmenším zajímavá. Vláda obviňuje zahraniční aktéry, hlavně kubánskou, guatemalskou a venezuelskou

³⁰ tamtéž

³¹ Míšenci španělů a původních indiánů.

³² „A la Relatora Especial de la ONU para Ejecuciones Extrajudiciales, Sumarias o Arbitrarias: si en Kosovo, el silencio de la ONU fue cómplice del crimen y la destrucción, en México ha tomado un papel más activo en la guerra que contra los indígenas“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1999/07/19/a-la-relatora-especial-de-la-onu-para-ejecuciones-extrajudiciales-sumarias-o-arbitrarias-si-en-kosovo-el-silencio-de-la-onu-fue-complice-del-crimen-y-la-destruccion-en-mexico-ha-tomado-un-papel-ma/> (staženo 15.5.2017).

³³ „En Kosovo también está en juego la posibilidad de reconocer al otro, al diferente, de una forma que no sea muerto, preso, humillado, sojuzgado, perseguido, olvidado“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1999/07/19/a-la-relatora-especial-de-la-onu-para-ejecuciones-extrajudiciales-sumarias-o-arbitrarias-si-en-kosovo-el-silencio-de-la-onu-fue-complice-del-crimen-y-la-destruccion-en-mexico-ha-tomado-un-papel-ma/> (staženo 15.5.2017).

vládu, že EZLN dodávají zbraně a snaží se tak destabilizovat region. *Marcos* naproti tomu tvrdí, že získávají zbraně ze tří různých zdrojů. Prvním je „mravenčí práce“, tedy postupné nashromažďování zásob.³⁴ Za důležitý přísun označil nákup zbraní na černém trhu. Tyto zbraně jsou zabavené policií a anti-drogovou jednotkou. Část z takových zbraní policie odevzdá a část dá na černý trh, aby si je obchodníci s drogami mohli znovu koupit a pak jim je mohli znovu zabavit. A posledním zdrojem, podle *Marcosových* slov, jsou vlastní zásoby Indiánů.³⁵ S tak silnou mezinárodní podporou v letech největší síly EZLN je jen těžké uvěřit, že neměli žádný další mezinárodní zdroj. Na druhou stranu, zbraně sloužily Zapatistům převážně jako pojistka a staly se neodmyslitelnou součástí při vytváření jejich image bojovníků. I když jsou zbraně běžnou součástí jejich image, je jen těžko představitelné, že by armáda rolníků, která tráví většinu celého roku na polích, měla nějaký speciální výcvik, který by jim umožnil reálnou obranu proti vycvičené mexické armádě. To ostatně bylo vidět i v lednu 1994, kdy je armáda během 12 dní zatlačila zpět do Lakandonského pralesa.

2.5 Hladiny analýzy dosahu EZLN

Zatím jsem zmiňoval převážně mezinárodní dosah zapatistického hnutí, ale ten sloužil v počátcích jako zbraň proti mexické vládě, která nebyla ochotna se starat o nejchudší rolníky z řad původních mayských obyvatel. V této kapitole se podíváme jaké byli jejich cíle a zanalyzujeme si jejich proměnu.

Zapatisté za dobu své existence vydali stovky různých prohlášení, které se zaměřovali jak na regionální problémy, na problémy celého Mexika nebo jeho vlády, tak i na mezinárodní dění. Ač se profilovali jako nepolitické hnutí, které nebude usilovat o žádný mocenský post, zásadně ovlivňovali dění nejen ve svém nejbližším okolí, ale minimálně i na území celého Mexika. Nebyli však jediné hnutí nebo organizace, které měly vliv. Jelikož se jedná o Mexiko, nesmíme zapomínat, kromě vládní PRI, která měla zásadní vliv na formování politiky, i na drogové kartely a s nimi spojenou drogovou válku, která v Mexiku trvá dodnes a zásadně ovlivňuje dění

---

³⁴ MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

³⁵ HENCK, Nick. „*Subcommander Marcos: the man and the mask*“. Duke University Press. (2007).

v Mexiku. To je ale téma do jiné práce, naším cílem je zaměřit se na politický program EZLN a proměnu proklamované identity.

3 Analýza deklarovaných textů

3.1 Revoluční zákony z prosince 1993

První program, který EZLN prezentovala a tedy první, kterým se budeme v této kapitole zabývat, jsou revoluční zákony z prosince 1993.³⁶ Pokud připustíme oficiální verzi mexické vlády, že Zapatisté vznikli jako ozbrojené křídlo FLN, které mělo získat podporu mezi rolnickým obyvatelstvem Chiapasu, nemůžeme být překvapeni, že v revolučních zákonech nenajdeme žádné cíle, které by byly výhradně zaměřeny na podporu indiánského obyvatelstva.

Naopak můžeme zde vidět snahu, že jejich cílová skupina byla charakterizována rolnickou příslušností a vůbec nešlo o příslušnost podle etnického kritéria. Zároveň se nezaměřovali pouze na muže, ale jeden z nejobsáhlejších zákonů je „*revoluční zákon žen*“.³⁷

Ženy měli v mayských komunitách tradičně velmi špatné postavení. Byly nuceny se starat o chod celé domácnosti. Jak o výchovu, tak i o vaření, musely proto denně chodit velké dálky pro těžký náklad dřeva na oheň a vodu, která nebyla do mnohých vesnic zavedena. K tomu se ještě díky rostoucí chudobě přibyla ženám povinnost se nějak zaopatřit, protože manželé často nebyli schopni uživit celou rodinu a tak byli nuceni pracovat všichni členové. Na to samozřejmě nejvíce doplácely ženy. Byly proto cílovou, dosud nevyužitou skupinou, od kterých se dala očekávat podpora. Samotný zákon obsahoval 10 bodů. Hned na první pohled bylo jasné, že i když vznikl v indiánském prostředí, snaží se být zaměřený celospolečensky.

---

³⁶ „Archivo Histórico 1993“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/category/1993/> (staženo 15.5.2017).

³⁷ „Ley Revolucionaria de Mujeres“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-revolucionaria-de-mujeres/> (staženo 15.5.2017).

„Ženy, bez ohledu na původ, vyznání, barvu pleti, nebo politickou příslušnost, mají právo účastnit se revolučního boje dle svého uvážení a svých schopností“³⁸

To potvrzuje, že Zapatisté se snažili získat širokou podporu napříč celou chiapaskou společností. Zároveň to vysvětluje, proč má EZLN tak silnou podporu mezi indiánskými ženami a i ženami obecně.³⁹ Ženy, nejen že tvoří velké procento členů, jsou zastoupeny i v nejužším vedení. S tímto bychom mohli zmínit například *comandante Ramonu*,⁴⁰ která byla silným hlasem hnutí EZLN, bojující za práva indiánských žen a možná i druhou nejvýraznější osobností hnutí hned po Marcosovi.

Další body, které zákon obsahuje jsou: právo na práci a spravedlivou mzdu, právo určit, kolik budou mít dětí, účastnit se veřejného života a zastávat politické funkce, právo na základní lékařskou péči, právo na vzdělání, právo vybrat si partnera, právo nebýt mučeny ani týrány, právo zastávat vedoucí funkce. Poslední je dodatek, že se na ženy vztahují všechny ostatní vydané revoluční zákony a práva z nich vycházející.

Body obsažené v tomto revolučním zákonu žen jen dokreslují, jak špatná situace žen v indiánských komunitách byla. I z dalších dokumentů vidíme, že genderová rovnost pro ně byla důležitým tématem, kterého se drželi od začátku a drží až do dnes. Celé zapatistické hnutí je navíc založeno na širokém konsenzu mužů, žen a dokonce i dětí,⁴¹ takže ženy v hnutí mají své neopomenutelné místo a hnutí samo určitě pomohlo narovnávání poměrů ve společnosti v ohledu genderu.

Dalším významným revolučním zákonem, který Zapatisté představili a který je nejobsáhlejší, je revoluční agrární zákon.⁴² Agrární revoluční zákon se vymezuje proti revizi již zmíněného článku 27. Mexické ústavy. V tomto období jejich vývoje se jimi vytvořené zákony a celá jejich strategie zaměřuje na získání podpory lidí s příslušností k rolnické třídě. Zejména pak maloroľnické. Tím si i získali podporu ze strany Indiánů, protože roľnická identita byla jediná společná, na které se dalo stavět hromadné hnutí za účasti všech významných mayských kmenů. Hned v prvním bodě

---

³⁸ tamtéž

³⁹ EBER, Christine Engla. KOVIC, Christine Marie. „*Women in Chiapas: making history in times of struggle and hope*“. New York. (2003).

⁴⁰ „Don't Abandon Us! Interview with Ramona“. *Freedomvoices*.
<http://www.freedomvoices.org/stories/ramona.htm> (staženo 15.5.2017).

⁴¹ RODRÍGUEZ, Victoria Elizabeth. „*Women's participation in Mexican political life*“. Boulder, Colo.: Westview Press. (1998).

⁴² „Ley Agraria Revolucionaria“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-agraria-revolucionaria/> (staženo 15.5.2017).

však vidíme, že zákon by měl mít platnost na celém území Mexika, pro všechny pracující v zemědělství bez ohledu na barvu pleti, vyznání, nebo rolnickou příslušnost. Je tedy jasná snaha oslovit rolnickou třídu jako celek a nestavět svoji podporu pouze na Indiánech. EZLN nebojuje za konkrétní etnickou skupinu, ale za tolerantnější a pluralističtější koncept národa.⁴³ Vlastnictví větší než 100 hektarů půdy nízké kvality, nebo 50 hektarů půdy dobré kvality mělo být přerozděleno do rukou kolektivních družstev. Silný apel na vznik družstev a kolektivní obdělávání půdy je patrný v celém zákoně. Zákon se kromě přerozdělení zabývá i vznikem komunitních zdravotních a vzdělávacích center, stejně jako výstavbou energetických sítí. Velký apel je tedy kladen na kolektivizaci a komunitní způsob života.

Ostatní zákony nejsou z hlediska významu nijak zásadní. Pro úplnost kontextu si je ale uvedeme. Jsou jimi „Zákon o městské reformě“,⁴⁴ „pracovní zákon“,⁴⁵ „Zákon o průmyslu a obchodu“,⁴⁶ „Zákon o sociálním zabezpečení“⁴⁷ a „Zákon o spravedlnosti“.⁴⁸ Tyto zákony jsou koncipovány marxisticko-leninsky, je v nich kladen důraz na kolektivní cítění, na pomoc nejchudším vrstvám, na znárodňování a vyrovnání mezitřídních rozdílů.

Hnutí je organizováno v armádním duchu, dotváří tedy image klasické gerily své doby. V původních textech z 1993 najdeme kromě zákonů i vnitřní pokyny a stanovy pro členy armády.⁴⁹⁵⁰ Není tedy pochyb, že v tomto období jde o klasickou gerilu, která si chce bojem vynutit území, na kterém by mohla vládnout. To je ten zásadní rozdíl oproti jejímu vývoji, kdy deklaruje, že se na vládě nechce podílet, že chce jen zlepšení životních podmínek a uznání svých práv.

---

⁴³ MÁCHA, Přemysl. „Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu“. Brno. (2003).

⁴⁴ „Ley de Reforma Urbana“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-reforma-urbana/> (staženo 15.5.2017).

⁴⁵ „Ley del Trabajo“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-del-trabajo/> (staženo 15.5.2017).

⁴⁶ „Ley de Industria y Comercio“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-industria-y-comercio/> (staženo 15.5.2017).

⁴⁷ „Ley de Seguridad Social“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-seguridad-social/> (staženo 15.5.2017).

⁴⁸ „Ley de Justicia“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-justicia/> (staženo 15.5.2017).

⁴⁹ „Instrucciones para Jefes y Oficiales del EZLN“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/instrucciones-para-jefes-y-oficiales-del-ezln/> (staženo 15.5.2017).

⁵⁰ „Ley de Derechos y Obligaciones de las Fuerzas Armadas Revolucionarias“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-derechos-y-obligaciones-de-las-fuerzas-armadas-revolucionarias/> (staženo 15.5.2017).

3.2 První deklarace z Lakandonského pralesa

Po více než dekádě života v pralesě a připravování se na revoluci, vyhlásili 1.1.1994 otevřenou válku vládě mexického státu. Za oficiální vyhlášení války se dá považovat právě první deklarace z Lakandonského pralesa.⁵¹ Její velká část je věnována temné stránce historie Mexika.

„Jsme výsledkem 500 let boje: nejdříve proti otroctví, ve válce za nezávislost vedené povstalci proti Španělsku, poté abychom nebyli pohlceni severoamerickou expanzí, poté za vyhlášení naší Ústavy a vyhnání francouzské říše z našeho území, poté porfiristická diktatura bránila spravedlivému uplatnění reformních zákonů a lid se vzbouřil pod vedením svých vlastních vůdců, objevili se Villa a Zapata, muži chudí jako my, kterým bylo upřeno základní vzdělání, proto, aby nás mohli použít jako těla kanonů a drancovat bohatství naší vlasti bez ohledu na nás, umírající hladem a léčitelnými chorobami, bez ohledu na to, že nemáme nic absolutně nic, ani střechu nad hlavou ani půdu, ani práci, ani zdraví, ani jídlo, ani vzdělání, bez práva svobodně a demokraticky volit naše politické zastupitele, bez nezávislosti na cizincích, bez míru a bez spravedlnosti pro naše děti.“⁵²

Takto vypadá překlad první části prvního prohlášení, kterým vyhlásili válku mexické vládě. Že nešlo jen o válku slov, dokazuje i povstání, které se v ten den zahájilo. Deklarace je adresována mexickému lidu, ne jen indiánům, nebo jiné části mexického národa. Jasně vidět je snaha zobecňovat, aby tím podtrhli jejich bídnou situaci a zároveň tím obhájili svoji ideologickou orientaci. Mluví o sobě jako o lidech, kterým je upřeno základní vzdělání, přesto mají přehled o Ženevských konvencích, na které se v další části textu odkazují.

„Také vyzýváme mezinárodní organizace a Mezinárodní červený kříž, aby monitorovaly a usměřňovaly naše boje tak, aby při nich nedošlo k ohrožení civilistů, protože prohlašujeme, že jsme nyní a navždy vázáni principy Ženevské dohody jako válečné křídlo našeho boje za osvobození.“⁵³

---

⁵¹ „PRIMERA DECLARACIÓN DE LA SELVA LACANDONA“. *Enlace Zapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1994/01/01/primera-declaracion-de-la-selva-lacandona/> (staženo 15.5.2017).

⁵² MÁCHA, Přemysl. „Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu“. Brno. (2003).

⁵³ tamtéž

Prohlašují, že nemají ani jídlo, ani střechu nad hlavou, přesto povstávají se zbraní v ruce. Vláda jsou pro ně tradicionalističtí diktátoři, kteří po 70 let drželi moc, vyčítají jim korupci, masakry z roku 1958⁵⁴ a 1968⁵⁵ a historické zrady. Snaží se tady vytvořit kolektivní vědomí, že jejich cíl boje je spravedlivý proti vládě, která je zkorumpovaná a nestará se o svoje občany. Stejně, jako se u jejich zákonů domnívali, že získají podporu po celém Mexiku, tak i tady vyhlásují válku vládě a sdělují své odhodlání jít až do Ciudad de México ji svrhnout. V deklaraci zaznívá 6 bodů, které směřují pro vojáky.

1. Postupovat na hlavní město země, porazit mexickou federální armádu, chránit civilisty a umožnit lidem na osvobozených územích zúčastnit se nových demokratických voleb do jejich politických struktur.
2. Respektovat život zajatců a předat zraněné Mezinárodnímu červenému kříži.
3. Začít zkrácená soudní řízení proti členům mexické federální armády, kteří byli vycvičeni, nebo placeni ze zahraničí, ať už v Mexiku, nebo v zahraničí, obviněním z vlastizrady a proti všem, kteří utlačovali, okrádali, či špatně zacházeli s civilisty nebo se dopustili zločinů proti lidskosti.
4. Vytvořit nové oddíly pro všechny Mexičany, kteří mají zájem se připojit k boji, včetně těch, kteří se jako nepřátelští vojáci sami bez boje vzdají našim jednotkám a přísahají tak plnit rozkazy Generálního štábu Zapatovy armády národního osvobození.
5. Požadovat bezpodmínečnou kapitulaci nepřátelského velení dříve, než začnou boje, aby se minimalizovaly ztráty na životech.
6. Ukončit drancování našich přírodních zdrojů na územích kontrolovaných EZLN.

Hnutí, úspěšně aplikující taktiky gerily, teroristické organizace, aktivistického hnutí a prezentující se jako armádní křídlo, to byl obrázek, který se naskytl na počátku ledna 1994 v Chiapasu. Deklarace je strukturována jako komunistický manifest. Na začátku jsou uvedeny historické a politické příčiny současné krize, poté značí viníky, v jejich případě zkorumpovanou vládu a zahraniční kapitál a nakonec

---

⁵⁴ STEVENS, Evelyn P. „*Protest and response in Mexico*“. Cambridge, Mass.: MIT Press. (1974).

⁵⁵ BORDEN, Kara M. „*MEXICO '68 AN ANALYSIS OF THE TLATELOLCO MASSACRE AND ITS LEGACY*“. Honors College of the University of Oregon. (2005).

nastíní svoji vizi řešení.⁵⁶ Možná doufali, že jim jejich prohlášení a aktivita na internetu pomůže vzbudit revolty po celém Mexiku, nebo že se k nim vojáci z Mexické federální armády přidají dobrovolně. Ať jedno, nebo druhé, jejich taktika neměla zamýšlený efekt a povstání během necelých dvou týdnů armáda zatlačila zpátky do Lakandonského pralesa. Na této frontě tedy zažili zklamání z nenaplnění cílů, ale využitím internetové kampaně se jim otevřela vrátka na nové, virtuální bojiště. Informace a zprávy, které šířili internetem děsily zahraniční investory a ty poté tlačili na mexickou vládu, aby zahájila jednání.⁵⁷ Dalším důležitým faktorem v této internetové válce se stávaly organizace pro lidská práva a práva původních obyvatel. Těch existovalo v Mexiku na konci roku 1993 již několik stovek⁵⁸ a sehrály důležitou roli při transformaci hnutí a zároveň se staly silným hlasem při snaze zastavit boje a začít mírové jednání.⁵⁹ Tímto okamžikem začala mediální válka, která trvá ve vlnách až do dneška.

3.3 Požadavky u vyjednávacího stolu

Dne 1. března 1994 zveřejňují Zapatisté na svých stránkách dokument s názvem „*Al pueblo de México: las demandas del EZLN*“.⁶⁰ V překladu to znamená „*Mexickému lidu: požadavky EZLN*“⁶¹ a podává svědectví o původních požadavcích přednesených při mírovém jednání, které začalo 21. února 1994 v San Cristóbalu. Na rozdíl od První deklaráce z Lakandonského pralesa tento list požadavků není věnován pouze lidem mexické vlády, ale i lidem a vládám po celém světě a národnímu a mezinárodnímu tisku. To úzce souvisí se změnou jejich taktiky. Nevládní organizace a tisk se staly jejich nejsilnější zbraní a jakmile pochopili, že slova jsou teď skutečně mocnější než meč, začala se měnit i jejich rétorika.

⁵⁶ MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

⁵⁷ MARTINEZ-TORRES, Maria E. „Civil Society, the Internet, and the Zapatistas“. *Peace review*. <http://globalalternatives.org/files/MartinezTorresZapatistas.pdf> (staženo 15.5.2017).

⁵⁸ RONFELDT, David F. „*The zapatista "social netwar" in Mexico*“. Santa Monica, CA: Rand, (1998).

⁵⁹ SCHMITZ, Gerald. „CHIAPAS AND AFTER: THE MEXICAN CRISIS AND IMPLICATIONS FOR CANADA“. *Political and Social Affairs Division*. <https://lop.parl.ca/content/lop/researchpublicatio> (staženo 15.5.2017).

⁶⁰ „*Al pueblo de México: las demandas del EZLN*“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1994/03/01/al-pueblo-de-mexico-las-demandas-del-ezln/> (staženo 15.5.2017).

⁶¹ Překlad autora

„El Comité Clandestino Revolucionario Indígena-Comandancia General del EZLN se dirige con respeto y honor a todos ustedes para darles a conocer el pliego de demandas presentado en la mesa del diálogo de las Jornadas por la paz y la reconciliación en Chiapas.“⁶²

Hned z úvodního odstavce je patrná jasná změna rétoriky. Hnutí, které ještě nedávno vyzývalo k revoluci proti vládě, nebálo se obětovat životy svých členů pro své cíle, najednou představuje program, který je úplně v jiném tónu.

„Los pueblos indígenas del estado de Chiapas, alzados en armas en el Ejército Zapatista de Liberación Nacional contra la miseria y el mal gobierno, presentan las razones de su lucha y sus demandas principales.“⁶³

Pochopení úspěchu u novinářů vedlo jak ke změně jejich cílů, tak hlavně ke změně jejich identity. Přestávají se považovat za mexický národ, u kterého neuspěli, ale vytváří se u nich společná identita na příslušnosti k domorodým obyvatelům. Tomu pravděpodobně napomohla média, která povstání už od samého počátku popisovala jako mayské.⁶⁴ Další změnou je, že už se Zapatisté přestali zaměřovat na změnu pořádků v celém Mexiku, ale rozhodli se zaměřit právě na podmínky v Chiapasu, zejména v indiánských komunitách. Z tohoto důvodu se v textech postupně objevují odkazy na domorodé obyvatele.

V další části pokračují důvody, které mají legitimizovat jejich hnutí. Důvody, proč nemohou dále mlčet a která jsou převážně obviňováním vlády, že buď nastalou situaci zavinila, nebo ji odmítla řešit. Požadavky mají opět propracovanou strukturu, body pokračují od těch nejlépe uchopitelných, jako jsou hlad, utrpení a nedostatek půdy až po ty složitější, kdy vyčítají vládě, že nesplnila ústavní zákony a nechrání svoje obyvatele. Struktura je tedy volena tak, aby měla šanci získat podporu u všech vrstev obyvatel.

Nyní si pojdme rozebrat jejich požadavky a zaměřit se na jednotlivé body. Text je kvalitně zpracován a není pochyb, že prošel dlouhou cestou debat a schvalování, než získal svoji finální podobu. Jednotlivé body můžeme rozdělit do skupin podle toho, jakého tématu se týkají.

⁶² CCRI-CG EZLN vám s respektem a úctou zasílá list požadavků, představených u vyjednávacího stolu setkání za mír a usmíření v Chiapasu – překlad autora

⁶³ Domorodé národy státu Chiapas, rebelové EZLN proti bídě a nepokojům, prezentují důvody pro jejich boj a jejich hlavní požadavky: - překlad autora

⁶⁴ „Rechazo general a la violencia en Chiapas“. *Diario de Colima*. (1994). Č. 13. S. 124).

3.3.1 Demokratizační požadavky

První okruh témat se týká nastolení demokracie v zemi. Hovoří tam obecně a požadavky směřují pro celé Mexiko. Všudypřítomné je vymezování se proti vládě, která je jejich úhlavním nepřítelem. Za svůj základní požadavek, deklarovaný hned v prvním bodě, považují zahájení „opravdu svobodných a demokratických voleb“ s pluralitním zastoupením stran. Požadavek hájí, že bez nastolení demokracie nemůže zavládnout svoboda, spravedlnost, nebo důstojnost.

V dalším bodě obviňují přímo vládu, že si uzurpila moc a nezískala jí na základě vůle většiny. Obviňují vládu z ovlivňování voleb a požadují její rezignaci. Zpochybňují kroky vlády, že je dělá jen pro určitou skupinu obyvatel a ne pro všechny občany. K zajištění svobody voleb navrhuje legitimizovat „*la legitimidad de la existencia y trabajo de ciudadanos y grupos de ciudadanos que, sin militancia partidaria, vigilen todo el proceso electoral.*“⁶⁵

Další podmínkou pro vyjednávání, zásadní z hlediska chápání jejich vnější legitimacy, byl požadavek na uznání EZLN jako povstalecké vojsko. Sice se již zavázali, že budou dodržovat Ženevské konvence, ale Chiapaský konflikt byl vnímán pouze jako povstání. Mezinárodní uznání jim mělo zaručit ochranu před mexickou vládou a armádou.

Na místo centralistického způsobu vlády navrhuje decentralismus a zapojení indiánských a náboženských komunit do vlády na místní úrovni.

Posledním bodem v této skupině jsou generální volby pro celý stát Chiapas a oficiální uznání všech politických sil.

Z toho můžeme usoudit, že představa Zapatistů o demokratizaci vychází z představy, kterou uplatňují v rámci svého hnutí. Pokud by to byla pravda, tak by šlo o kombinaci přímé demokracie a hierarchických zvyklostí, jak to popisuje Přemysl Mácha.⁶⁶ Legitimní otázkou nadále zůstává, zda by tento systém byl aplikovatelný na větší území, než jen několik indiánských vesnic. Pravdou zůstává, že tento systém je schopen částečně eliminovat boje o vedení na nejvyšších příčkách, protože je přenáší na nižší úroveň, na úroveň tajných indiánských výborů a generálnímu štábu

---

⁶⁵ občany nebo skupiny obyvatel bez politické příslušnosti, které dohlídnou na průběh voleb.- překlad autora

⁶⁶ MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

se tak tyto mocenské třenice vyhýbají. Samotná existence EZLN je argumentem, že tento systém může, alespoň do určité míry fungovat.

3.3.2 Zemědělské a průmyslové požadavky

Chiapas je poměrně bohatá země na zdroje, ale patří mezi nejchudší státy Mexika. Z toho vycházejí i požadavky, které se týkají průmyslu a zemědělství. Zároveň je největším dodavatelem elektřiny v Mexiku, přestože je více než jedna třetina chiapaských domácností bez elektrického proudu (Mácha 2003). Proto se zaměřili nejen na revizi článku 27 Mexické ústavy, ale i na problém, že Chiapas je důležitou zásobárnou surovin v rámci celého Mexika, ale Chiapanané za to na oplátku nic nedostávají. Proto požadují po vládě zlepšení elektrických sítí, jejich zavedení i do odlehlých komunit a také procenta z vývozu ropy. Těžba v Chiapasu je sice v rámci celého Mexika téměř zanedbatelná, představuje však více než 80% celkového národního vývozu ropy.⁶⁷

Obavy obyvatel chudých mexických států jsou také vyjádřeny v tom smyslu, že by stát měl zaopatřit, aby se z chudých indiánských obyvatel nestala levná pracovní síla pro zahraniční investory. Opět se jejich požadavky vyznačují vysokým zájmem o agrární reformu a přerozdělení půdy chudým rolníkům, kteří na ní pracují. Odkazují se na jejich revoluční zákony a stejně jako dříve, navrácení půdy těm, kteří na ní pracují a zajištění důležitých prostředků pro její obhospodařování.⁶⁸ Vyzývají k vytváření komunitního zemědělství. Tím by chtěli zajistit konkurenceschopnost maloročníků.

3.3.3 Sociální zabezpečení a práva Indiánů

Nedostatečná elektrifikace není jediným problémem. V Chiapasu v té době stále nebyla všude přivedena pitná voda, nemocnice byly v bídném stavu, nebo vůbec neexistovaly. Proto Zapatisté požadovali jejich výstavbu a zajištění kvalitní péče a dostatku léků. Stejně jako dříve opakovali požadavek elektrifikace, zavedení pitné vody, zvýšení gramotnosti a zajištění dalších základních věcí, kterých byl

---

⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ Viz. Agrární revoluční zákon

v indiánských komunitách zoufalý nedostatek. Zasazovali se o svobodné podávání informací. Chtěli založit vlastní rádio⁶⁹⁷⁰ financované vládou, kterou by vedli samotní Indiáni. S tím souvisí i rozšíření povědomí o historii původních obyvatel, vydávání knih o mayské kultuře a historii, také zazněl požadavek na zavedení jako úředních jazyků jazyky všech mayských etnik.

3.3.4 Petice indiánských rolnických žen

I když se do popředí zájmu dostává Indián jakožto ohrožená entita, v požadavcích se nezapomíná ani na ženy. Alespoň formou petice za jejich práva. Ty se týkají převážně péče o děti. Je tedy velmi pravděpodobné, že si ji, podle použité rétoriky a vlastního obsahu, psaly ženy samy. Což není divu vzhledem k vysokému zastoupení žen v hnutí. Petice apeluje hlavně na výchovu dětí a to už od zřizování porodních klinik až po zajištění kvalitní potravy a zřizování škol. Školy požadují i pro samotné ženy, aby se mohly naučit technické dovednosti, ale hlavně pro jejich děti, zejména školky. Některé body v této petici opakují požadavky z předchozích částí, což je další důvod, proč se autor domnívá, že je petice psána někým jiným, pravděpodobně na základě konzultace mezi jednotlivými ženami.

Několik posledních bodů celého dokumentu je věnováno opět kritice vlády a potrestání lidí, které viní z utrpení indiánů. Zároveň chtějí zajistit beztrestnost pro členy a bojovníky EZLN. Některé body se opakují, podle toho kde v textu a v jakém kontextu jsou použity.

3.4 Srovnání revolučních zákonů a požadavků u vyjednávání

Během třech měsíců, které dělí tyto dokumenty, se razantně proměnila tvář a způsob komunikace ze strany EZLN. Velikou změnou prošly zejména jejich preference. U revolučních zákonů byl základním používaným pojmem a také nejčastěji se vyskytujícím slovem „*campesino*“, neboli rolník, zatímco slovo „*indígena*“ ve smyslu původních obyvatel se v textech nevyskytovalo. To jen dokazuje,

---

⁶⁹ „Radio Zapatista“. <http://radiozapatista.org/>

⁷⁰ „Radio Insurgente“. <http://www.radioinsurgente.org/>

že v té době, době před revolucí, neexistovalo nic jako společná identita na základě etnické příslušnosti. Identita byla tvořena na základě příslušnosti k rolnické třídě.

Rozsahově jsou revoluční zákony kratší, obsahují 1859 slov, kdežto jejich následné požadavky obsahují 2575 slov. Nejpoužívanějšími slovy jsou v revolučních zákonech „*tierra*“, které je v textu zastoupeno dohromady 19x a „*campesinos*“, to je v nich zastoupeno 16x. Tyto výrazy se v mnohem obsáhlejších požadavcích nevyskytují tak často. Tierra se ve druhém textu vyskytuje 11x a campesino pouze 8x. Tento rozdíl nám značí změnu orientace celého hnutí. Zatímco v revolučních zákonech šlo skutečně převážně o rolnickou třídu a třídní boj, v druhém srovnaném textu třídní boj ustupuje do pozadí a je nahrazován bojem za práva Indiánů. Vtvořila se nám nová třída, která vznikala na etnickém původu. Jak ale píše Mácha ve své knize, jde o heterogenní skupinu, kde jsou stále důležité kmenové vazby.⁷¹ Homogenní indiánská komunita vzniká pouze v kosmopolitních městech, které slouží jako jakési laboratoře modernity, jak uvádí Carlos Fuentes.⁷² Důležité tedy je, že skrze tyto 2 texty můžeme nahlédnout do projevů proměny identity v takto dynamickém prostředí.

Další signifikantní ukazatel přeměny je samotná struktura a rétorika textů. V úvodu agrárního revolučního zákona stojí, že EZLN přebírá boj rolníků za jejich práva. K vyjednávacímu stolu již šli s tím, že s respektem a úctou představují své požadavky. Tato změna souvisí s různými fázemi konfliktu. Revoluční zákony jsou psány v bojovném duchu a s nadějí, že jsou schopni čelit vládě jako rovný rovnému. Tento horizontální pohled přechází postupně do vertikálního, kdy si uvědomují, že vláda je mnohem silnější a pokračování ozbrojeného konfliktu by přineslo jen destrukci celé komunity. Proto sami Zapatisté již nahlíží na problematiku jako na vertikální konflikt. Zjednodušeně řečeno, základní rozdíl mezi horizontálním a vertikálním konfliktem je, že horizontální konflikt je bojem rovného s rovným, jako například dva suverénní státy mezi sebou. Vertikální konflikt je bojem dvou nerovných celků. To mohou být například lokální konflikty bojující proti legitimní vládě.⁷³

I toto souvisí se změnou identity. Rolnická identita je široký pojem zahrnující celou vrstvu společnosti. Očekávaný výsledek je, že se postaví lid proti vládě. A

⁷¹ MÁCHA, Přemysl. „*Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*“. Brno. (2003).

⁷² FUENTES, Carlos. „*Return to Mexico: Journey Beyond the Mask*“. (1992).

⁷³ OSTBY, G. „Polarization, Horizontal Inequalities and Violent Civil Conflict“. *Journal of Peace Research*. <http://jpr.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0022343307087169> (staženo 15.5.2017).

v demokratické zemi je to právě lid, který má mít největší moc. To je náplň právě revolučních zákonů, kdy se Zapatisté staví do vůdčí role bojovníků za práva rolníků.

Po porážce odboje začíná být tento konflikt vnímán jako vertikální, protože drtivá většina členů je tvořena příslušníky indiánské komunity a ta nemá dostatečnou sílu, legitimitu ani jednotu, aby se mohla rovnat vládě. Proto se mění body, kdy požadují svržení vlády a nastolení nové, rolnické vlády. Tyto požadavky se mírní a přecházejí do nové fáze, kdy požadují pouze po stávající vládě, aby jim zajistila život s respektem a úctou. Další důležitým znakem je, že se objevují body požadující uznání Indiánů, jakožto suverénního etnika a přiznání jim jejich práv. Samotné uznání se v textech stává stěžejním bodem, zatímco problémy spojené s rolnickou třídou přechází do pozadí. To je opět znak změny identity. Zapatisté se již nepovažují za rolníky, ale za Indiány a již nechtějí řešit všeobecné rolnické problémy, vybírají si z nich jen ty, které se týkají indiánských rolníků.

3.5 Druhá deklaráce z Lakandonského pralesa

Dalším a posledním zkoumaným dokumentem v této práci bude Druhá deklaráce z Lakandonského pralesa.⁷⁴ Ta byla vydána 10. června 1994 a byla odpovědí vládě na jejich nabídky u jednacího stolu. Jako již tradičně je tam vláda vykreslována jako největší zlo a dávána do kontrastu s čestnými, chudými Indiány, kteří nechtějí nic, než žít v klidu. Jediné co požadují je zlepšení jejich životní úrovně. Už se v ní nemluví o válce ve smyslu ozbrojeného konfliktu, válka je v nich vyobrazena jako boj za práva, jako věc, kterou podstupuje každý kdo se hlásí o svá práva a která je vedena nenásilnou formou. Deklarují, že už se nechtějí vracet k použití zbraní, že chtějí jednat tak, jak si přejí lidé, formou dialogu. Obviňují vládu, že i přes četné nabídky se ani nedotkli zásadního problému, kterým je podle nich nedostatek spravedlnosti a demokracie na území Mexika. Prohlašují, že chtějí vytvořit občanskou společnost, kterou chápou jako multikulturní a multietnickou společnost, založenou na demokratických principech. Toto prohlášení bylo vydáno 2 měsíce před volbou nového prezidenta a Zapatisté se tím snažili promluvit k voličům

---

⁷⁴ „SEGUNDA DECLARACIÓN DE LA SELVA LACANDONA“. *Enlacezapatista*. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1994/06/10/segunda-declaracion-de-la-selva-lacandona/> (staženo 15.5.2017).

a nastínit cestu, kterou by se mělo Mexiko v příštích letech vydat. Nepodpořili sice přímo žádného z kandidátů, ale snažili se nastínit svoji vizi přechodu k demokracii.

Jinými slovy, šlo jim o vytvoření otevřeného politického systému, který by byl schopen respektovat požadavky všech složek heterogenní společnosti, kterou Mexiko beze sporu je.

3.6 Porovnání prvních dvou deklarácí z Lakandonského pralesa

Tyto dvě deklaráce se od sebe liší jak svojí délkou, tak svojí podstatou. První deklaráce obsahuje pouze 971 slov, kdežto druhá celých 3722 slov. Zatímco první deklaráce kladla velký důraz na historii mexického lidu, kterou vykreslovala jako „produkt 500 let bojů,“ ve druhé deklaraci je důraz kladen na budoucnost národa. Poukazování na společnou historii a hledání společných kořenů je dobrý základ pro budování nové společnosti, zatímco hledání společné a lepší budoucnosti je dalším krokem, když už vznikla společnost, která si dává za cíl být lepší než ta, která tu byla předtím. S tím souvisí i rétorika použitá v deklarácích. Zatímco první deklaráce je vyhlášení války mexické vládě a de facto tedy všem, kteří se k Zapatistům nepřipojí, ve druhé deklaraci je vidět reálné pochopení situace a volání po nové občanské společnosti. EZLN se přestává cítit jako zástupce celé společnosti, ztrácí touhu mluvit za celou společnost, ale identifikuje se jen jako její součást.

Je samozřejmě těžké objektivně srovnat dokumenty, kterým předcházejí různé události a jsou psány za jiných podmínek. Nesmíme zapomínat, že první deklaráce byla vydána v době, kdy Zapatisté vyhlásili válku a druhé deklaraci předcházelo vyjednávání. Druhá deklaráce je reakcí na selhání vyjednávání, kdy Zapatisté odmítli všechny nabídky vlády a označili je za nedostačující. U obou deklarácí je proto hlavním společným jmenovatelem kritika současného politického stavu. Důležitá je také podoba, kterou na sebe hnutí v jednotlivých deklarácích bere. Otázkou identity se přímo zabývá pouze první dokument, kde se EZLN prezentuje jako otevřené společenství mužů a žen, které mají společné problémy a přímo vyzývají další, aby se k nim připojili. Druhou deklaraci můžeme v tomto ohledu chápat jako výsledek této téměř půlroční transformace. Postavení otázek uznání Indiánů jako hlavní bod svého programu se EZLN definitivně stává indiánským hnutím a i nadále se tak prezentují.

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo podívat se zblízka na utváření společné mayské, nebo indiánské identity. Vybral jsem si zapatistické počátky, kdy byla transformace nejdynamičtější a tedy nejlépe zkoumatelná. Jako výzkumnou otázku jsem si v úvodu položil, jestli EZLN vzniklo jako indiánské hnutí, nebo zda se v něj muselo přetvořit? Jelikož Zapatisté a jmenovitě Marcos byli aktivní při psaní různých dokumentů a prohlášení, musel jsem k analýze vybrat jen některé základní dokumenty, jelikož analýza všech by rozsahem vydala na celou knihu. Analyzoval jsem proto jejich první vydané komuniké, tedy revoluční zákony, které jsem dal do kontrastu s pozdějšími požadavky, které představili o dva měsíce později, když začalo vyjednávání s vládou. Pozorovaným prvkem v obou dokumentech bylo jak se Zapatisté identifikují. Zjistil jsem, že celé hnutí prošlo transformací, minimálně vnější, kdy z rolnického hnutí vzniklo indiánské hnutí. Proměnili se i cíle, když otázka půdy ustupovala do pozadí a byla nahrazována otázkou indiánských práv.

Jako další analyzované dokumenty jsem zvolil první dvě deklarace z Lakandonského pralesa, abych si ověřil, že skutečně přeměnila jejich identita. Potvrdilo se, že ani v revolučních zákonech, ani v První deklaraci se neidentifikovali jako původní obyvatelé a společným prvkem byla rolnická třída, zatímco v pozdějších dokumentech a prohlášeních, v našem případě v požadavcích z 1. března 1994 a z druhé deklarace se identifikovali už jako hnutí původních indiánských obyvatel. Stejně tak význam pojmu demokracie, se kterou pracují od samého začátku, se přeměnil v občanskou společnost. To také souvisí se změnou jejich identity, kdy začali vnímat sami sebe jen jako část společnosti, která žádá svá práva.

Odpověď na naši původní otázku je tedy, že Zapatisté nevznikli jako indiánské hnutí, ale prošli transformací, která vedla ke změně identity z rolnického na indiánské hnutí. Tato transformace měla několik příčin. Důležitým bodem bylo selhání ozbrojeného povstání a neúspěch u mexické společnosti, která byla jejich primární cílovou skupinou. Dále díky vlivu médií a nevládních organizací, které vytvářeli obraz indiánského povstání, tuto identitu nakonec EZLN přijala za svojí a udržela si jí. I když podpora na úrovni Chiapasu a Mexika pomalu klesala, podpora na mezinárodní úrovni byla stále silná. Dalším důvodem bylo využití moderních komunikačních

technologií, hlavně internetu, který umožnil komunikovat se svými podporovateli po celém světě stejně rychle jako probíhala komunikace s vládou. To vládu donutilo k jednání co nejmírnější cestou, aby si udržela mezinárodní legitimitu.

Tato práce je pouze základem načrtnutým pro další výzkum. Dokumentů je velké množství a je potřeba zjistit do jaké míry se skutečně proměnila identita nejen vnější, ale i vnitřní. Zapatistické povstání přežívá až do dneška a má celou řadu podporovatelů po celém světě, kteří je identifikují jako mayské hnutí. V některých Chiapaských vesnicích však stále funguje kmenová příslušnost, kdy se její členové identifikují pouze jako příslušníci jednotlivých kmenů a odmítají vytvoření indiánské společnosti na etnickém základu.

5 Použitá literatura

5.1 Primární literatura

BURBACH, Roger., JEFFRIES, Fiona., ROBINSON, William I.. *Globalization and postmodern politics: from Zapatistas to high tech robber barons*. Pluto Press, 2001. ISBN 978-0745316499.

EBER, Christine Engla., KOVIC, Christine Marie. *Women in Chiapas: making history in times of struggle and hope*. New York ; London: Routledge, 2003. ISBN 978-0415945578.

FUENTES, Carlos. *Return to Mexico: Journey Beyond the Mask*. 1992. ISBN 978-0393034356.

GELLNER, Ernest A.. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901-3811-X.

HENCK, Nick. *Subcommander Marcos: the man and the mask*. Durham: Duke University Press, 2007. ISBN 978-0822339953.

HERNÁNDEZ, Lucio R. *El virus rojo de la revolución: la guerrilla en México : el caso de La Liga Comunista 23 de Septiembre, 1973-1981*. 2013. ISBN 9786074244359.

LIPPENS, R. The Imaginary of Zapatista Punishment and Justice: Speculations on the 'First Postmodern Revolution'. *Punishment*. 2003, 5(2), 179-195 [cit. 2017-05-15]. DOI: 10.1177/146247450352003. ISSN 1462-4745.

MÁCHA, Přemysl. *Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*. V Brně: Doplněk, 2003. Studijní texty (Doplněk). ISBN 80-723-9145-3.

MAREŠ, Miroslav. Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Obrana a strategie*, Brno: ÚSS VA, 2004, roč. 4, č. 1, s. 19-32. ISSN 1214-6463.

MOLZAHN, Cory., RIOS, Viridiana., SHIRK, David A.. *Drug Violence in Mexico: Data and Analysis Through 2011*. ISBN 978-0-9835674-4-8.

RODRÍGUEZ, Victoria E.. *Women's participation in Mexican political life*. Boulder, Colo.: Westview Press, 1998. ISBN 978-0813335308.

OSTBY, G. Polarization, Horizontal Inequalities and Violent Civil Conflict. *Journal of Peace Research*. 2008, 45(2), 143-162. DOI: 10.1177/0022343307087169. ISSN 0022-3433.

PEČÍNKA, Pavel. *Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky*. Brno: Doplněk, 1998. Studijní texty (Doplněk). ISBN 80-857-6596-9.

RONFELDT, David F. *The zapatista "social netwar" in Mexico*. Santa Monica, CA: Rand, 1998. ISBN 08-330-2656-9.

STEVENS, Evelyn P. *Protest and response in Mexico*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1974. ISBN 978-026-2191-289.

STRMISKA. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. V Brně: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2755-X.

WEINBERG, Bill. *Homage to Chiapas: the new Indigenous struggles in Mexico*. New York: VERSO, 2000. Studijní texty (Doplněk). ISBN 978-1859847190.

WOMACK, John. *Rebellion in Chiapas: an historical reader*. New York: Distributed by W.W. Norton, c1999. ISBN 978-1565844520.

5.2 Sekundární literatura

AZAROV, Valentina, BLUM, Ido. Belligerency. In RÜDIGER, Wolfrum. *The Max Planck Encyclopedia of International Public Law*. Volume I. New York: Oxford University Press, 2012.

BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007.

BORDEN, Kara M. *MEXICO '68 AN ANALYSIS OF THE TLATELOLCO MASSACRE AND ITS LEGACY*. Honors College of the University of Oregon, 2005.

CASTAÑEDA, Quetzil E. Castañeda. We are not indigenous. *The Journal of Latin American Anthropology*. 2004(9(1):36–63). <http://sites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic653609.files/Maya%20Identity%20in%20Yucatan.pdf>.

DOYLE, Kate. Breaking the Silence. *National Security Archive Electronic Briefing Book No. 283*. 2009. <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB283/index.htm>.

DOYLE, Kate. *The Dawn of Mexico's Dirty War*. <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB105/>.

FOSTER HALABI, Sam. Traditions of Belligerent Recognition: The Libyan Intervention in Historical and Theoretical Context. *American University International Law Review*, 2012, roč. 27, č. 2, s. 328.

KELLY, James J. *Article 27 and Mexican Land Reform: The Legacy of Zapata's Dream*. 1994(541). http://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/668.

MARTINEZ-TORRES, Maria E. Civil Society, the Internet, and the Zapatistas. *Peace review*. 2001(13:3), 347-355. <http://globalalternatives.org/files/MartinezTorresZapatistas.pdf>.

NEČASOVÁ, Tereza. *Proměny Mayské kultury*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Václav Soukup, CSc.

Rechazo general a la violencia en Chiapas. *Diario de Colima*. 1994(13, 124).

SCHMITZ, Gerald. CHIAPAS AND AFTER: THE MEXICAN CRISIS AND IMPLICATIONS FOR CANADA. *Political and Social Affairs Division*. 1994. <https://lop.parl.ca/content/lop/researchpublicatio>.

5.3 Online zdroje

A la Relatora Especial de la ONU para Ejecuciones Extrajudiciales, Sumarias o Arbitrarias: si en Kosovo, el silencio de la ONU fue cómplice del crimen y la destrucción, en México ha tomado un papel más activo en la guerra que contra los indígenas. *Enlacezapatista*. Chiapas, 1999. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1999/07/19/a-la-relatora-especial-de-la-onu-para-ejecuciones-extrajudiciales-sumarias-o-arbitrarias-si-en-kosovo-el-silencio-de-la-onu-fue-complice-del-crimen-y-la-destruccion-en-mexico-ha-tomado-un-papel-ma/>.

Al pueblo de México: las demandas del EZLN. *Enlacezapatista*. Chiapas, 1994. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1994/03/01/al-pueblo-de-mexico-las-demandas-del-ezln/>.

Archivo Histórico 1993. *Enlacezapatista*. Chiapas, 1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/category/1993/>.

Activism definition. *Oxford dictionary*. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/activism>.

Don't Abandon Us! Interview with Ramona. *Freedomvoices*. <http://www.freedomvoices.org/stories/ramona.htm>.

En Kosovo también está en juego la posibilidad de reconocer al otro, al diferente, de una forma que no sea muerto, preso, humillado, sojuzgado, perseguido, olvidado. *Enlacezapatista*. Chiapas, 1999. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1999/07/19/a-la-relatora-especial-de-la-onu-para-ejecuciones-extrajudiciales-sumarias-o-arbitrarias->

[si-en-kosovo-el-silencio-de-la-onu-fue-complice-del-crimen-y-la-destruccion-en-mexico-ha-tomado-un-papel-ma/](#).

Indigenous languages in Mexico.

Mexconnect. <http://www.mexconnect.com/articles/3689-indigenous-languages-in-mexico>.

Instrucciones para Jefes y Oficiales del EZLN. *Enlacezapatista*.

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/instrucciones-para-jefes-y-oficiales-del-ezln/>.

La otra campaña. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/category/la-otra-campana/>.

Ley Agraria Revolucionaria.

Enlacezapatista. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-agraria-revolucionaria/>.

Ley de Derechos y Obligaciones de las Fuerzas Armadas Revolucionarias.

Enlacezapatista. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-derechos-y-obligaciones-de-las-fuerzas-armadas-revolucionarias/>.

Ley de Industria y Comercio. *Enlacezapatista*.

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-industria-y-comercio/>.

Ley de Justicia. *Enlacezapatista*.

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-justicia/>.

Ley de Reforma Urbana. *Enlacezapatista*.

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-reforma-urbana/>.

Ley Revolucionaria de Mujeres. *Enlacezapatista*. Chiapas,

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-revolucionaria-de-mujeres/>.

Ley de Seguridad Social. *Enlacezapatista*.

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-de-seguridad-social/>.

Ley del Trabajo. *Enlacezapatista*.

1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1993/12/31/ley-del-trabajo/>.

Mexico rebels claim oil attacks. BBC,
2007. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6290222.stm>.

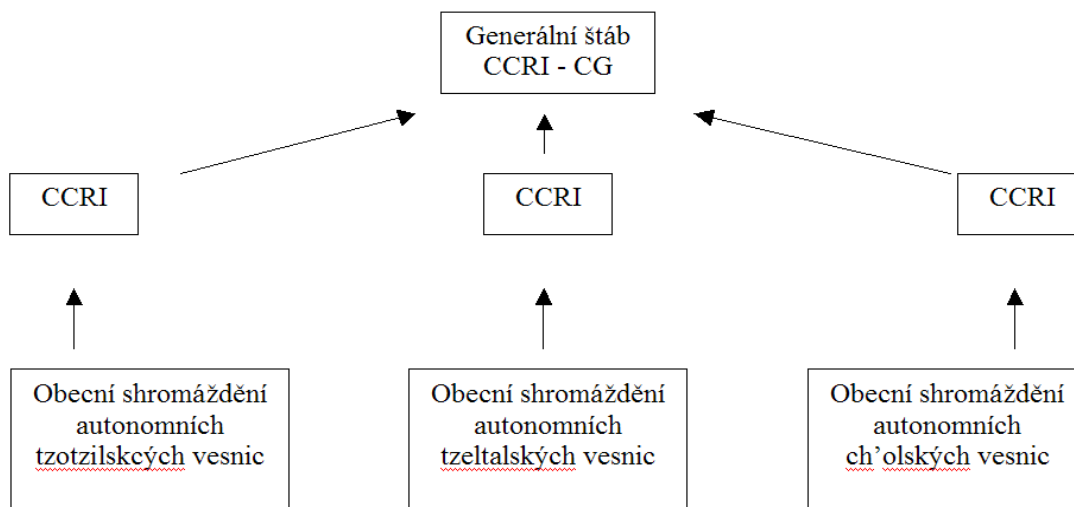
PRIMERA DECLARACIÓN DE LA SELVA LACANDONA. *Enlacezapatista*.
1993. <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1994/01/01/primera-declaracion-de-la-selva-lacandona/>.

Radio Insurgente. <http://www.radioinsurgente.org/>.

Radio Zapatista. <http://radiozapatista.org/>.

SEGUNDA DECLARACIÓN DE LA SELVA LACANDONA. *Enlacezapatista*. 1994.
<http://enlacezapatista.ezln.org.mx/1994/06/10/segunda-declaracion-de-la-selva-lacandona/>.

Přílohy

Příloha 1 - Mácha Přemysl, plamínek v pohách, požár v nížině; str. 99

